

LUNDS UNIVERSITET
Ekonomihögskolan

Bistånd och dess effekt på ekonomisk tillväxt

NEKK01 Kandidatuppsats VT2011

Handledare:

Therese Nilsson

Andreas Bergh

Författare:

Martin Ödlund

870309-5011

Sammanfattning

Den här uppsatsen undersöker vilken effekt mottaget bistånd har på den ekonomiska tillväxten. Detta görs genom en sammanställning över tidigare forskning inom området, samt med hjälp av enklare tester för att undersöka biståndseffektiviteten betingat på olika faktorer.

Det visar sig att bistånd är beroende av att det finns en av bistånd oberoende miljö i landet som främjar ekonomisk tillväxt, då bistånd jobbar som en accelerator snarare än en skapare av tillväxt. Att ett lands korruption skulle ha någon inverkan på hur effektivt biståndet är till att skapa tillväxt går inte att visa, och det går inte heller med säkerhet säga att högre ekonomisk frihet bidrar till att öka biståndseffektiviteten.

Mängden bistånd som ett land kan absorbera effektivt visar sig bero på dess CPIA-värde. CPIA står för Country Policy and Institutional Assessment, och är ett mått som används för att ranka länder utifrån fyra kriterier: Ekonomisk förvaltning, politiska strukturer, policys för integration och rättvisa, samt institutioner och förvaltning av offentlig sektor. CPIA kan anta ett värde mellan ett och sex, där sex är bäst, och den mängd bistånd som ett genomsnittligt land kan absorbera, i procent av dess BNP, är ungefär dess CPIA-värde gånger 2,5. I länder med högre CPIA-värde finns det alltså bättre förutsättningar för att ta tillvara och effektivt utnyttja erhållet bistånd.

Nyckelord: Bistånd, Ekonomisk tillväxt, Utvecklingsländer, Biståndseffektivitet, Institutioner

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
1.1 Syfte och frågeställning	5
1.2 Avgränsningar	5
1.3 Metod	6
1.4 Material	6
1.5 Disposition	6
2. Bakomliggande begrepp	8
2.1 BNP	8
2.2 Ekonomisk tillväxt	9
2.3 Institutioner	11
3. Bistånd	13
3.1 Vad är bistånd	13
3.2 Problem med att beräkna bistånd	14
3.3 Varför ger länder bistånd?	15
3.4 Varför tar länder emot bistånd?	16
3.5 Teoretiskt resonemang om bistånd och tillväxt	17
4. Tidigare forskning	19
4.1 Biståndsforskningens inriktningar	19
4.2 Myten om den kraftiga knuffen	21
4.3 Botswana, från absolut fattigdom till relativ rikedom	23
4.4 Bistånd i efterkrigstid	23
4.5 Bistånd till tillväxtdrivande sektorer	25
4.6 Den geografiska påverkan på biståndseffektiviteten	27
4.7 Goda policys påverkan på biståndseffektiviteten	28
5. Egna tester	31
5.1 Korrelation mellan bistånd och tillväxt	31
5.2 Bistånd och tillväxt beroende på korrupcion	32
5.3 Ekonomisk frihets påverkan på bistånd och ekonomisk tillväxt	33
5.4 Exportsektorns påverkan på ekonomisk tillväxt och erhållet bistånd	34
6. Avslutning	36
6.1 Slutsatser av tidigare forskning	36
6.2 Slutsatser av egna tester	37

6.3 Förslag på vidare forskning	38
Referenslista	39
Appendix	42
Tabeller	42
Diagram	47
Dataset	59

1.

Inledning

Sedan biståndet från de rika länderna i världen till de fattiga länderna tog ordentlig fart runt 1960 har världens fattiga länder erhållit stora summor från de rika för att kunna bygga upp sina ekonomier samt förbättra invånarnas levnadsstandard. Det finns biståndsdrivna tillväxtnål satta av FN, som inte har lyckats uppnås under varken 1960-talet, 1970-talet, 1980-talet eller 1990-talet.

Bistånd ger ett mottagarland en större budget, och använt på rätt sätt bör detta öka ett samhälles investeringar i kapital, och därmed stimulera ekonomisk tillväxt. Länder som erhåller bistånd bör därför kunna öka sin kapitalstock, vilket enligt Solowmodellen leder dem till en högre steady-state nivå än deras ursprungliga steady-state. På sikt bör de även kunna uppnå sin golden-rule steady-state nivå, där marginalprodukten av kapital är den samma som marginalprodukten av arbetskraft.

Sambandet mellan bistånd och ekonomisk tillväxt är viktigt att undersöka för att få en uppfattning om ifall det finns några karakteristika för ett land som påverkar biståndseffektiviteten, både i positiv men även i negativ riktning. En kartläggning av vilken effekt bistånd har på den ekonomiska tillväxten, utifrån ett lands särart, är viktig för att på sikt kunna skapa en biståndssektor som på ett effektivt sätt kan kontrollera biståndsflöden och styra dem till sektorer som gynnar de mål som givare och mottagare av biståndet har satt upp.

Den här uppsatsen inriktar sig enbart på effekter på makronivå. Det finns många biståndsorganisationer, så kallade non-governmental organizations, som inriktar sitt arbete mot specifika samhällen, till exempel att bygga skolor och borra brunnar i enskilda byar. Detta påverkar självklart levnadssituationen positivt för invånarna i de berörda byarna, men är ingenting som kommer att vidröras närmare i den här uppsatsen.

1.1

Syfte och frågeställning

Syftet med den här uppsatsen är att undersöka om det finns något samband mellan biståndet som ett land erhåller och dess ekonomiska tillväxt. Min grundhypotes är att det bör finnas ett påvisbart samband mellan bistånd och ekonomisk tillväxt, då det erhållna biståndet ger utrymme i statsbudgeten för extra investeringar i sektorer som främjar tillväxt, som till exempel kompetensutveckling av arbetskraften i form av satsningar på skolan, utbyggnad av infrastrukturen i form av transportnät såsom vägar, järnvägar och hamnar, samt uppbyggnad av en effektivare maskinpark. En förbättring av, bland annat, dessa sektorer möjliggör en ökning av den inhemska produktionen, och leder i förlängningen till att landet kan nå en högre steady-state nivå snabbare än om investeringar enbart kunnat ske med hjälp av landets eget sparande.

Frågeställningen för uppsatsen är: *Har erhållet bistånd någon påverkan på ett lands ekonomiska tillväxt?* Jag kommer försöka svara på detta genom att göra en sammanställning av vad tidigare forskning har att säga i ämnet. Jag kommer även framställa några enklare diagram för att på så sätt undersöka om det går att se något samband för hur effektivt bistånd är i olika länder, beroende på ländernas karakteristika.

1.2

Avgränsningar

Arbetet är avgränsat till att handla om vilka effekter utvecklingsbistånd har på ekonomisk tillväxt. Med största sannolikhet har bistånd som utförs på mikronivå, till exempel att non-governmental organizations bygger skolor och borrar brunnar i specifika byar, starkt positiva effekter på levnadsstandarden för de berörda, men det är inte denna typ av effekter som undersöks i denna uppsats.

I de enklare förklarande diagram och tabeller som framställs har jag valt att begränsa urvalet av länder till de länder som har kompletta redovisade siffror för både mottaget utvecklingsbistånd mellan 1996 och 2005, och bruttonationalprodukt mellan 2000 och 2009.

1.3

Metod

Uppsatsen är till största delen en översikt över den tillgängliga litteraturen inom ämnet. Stor vikt läggs även vid att förklara de bakomliggande termerna, såsom BNP, ekonomisk tillväxt, innebörden av institutioner, samt vad bistånd är. Även en förklaring om varför givarländer ger bistånd och mottagarländer tar emot bistånd presenteras.

Några enklare diagram och tabeller som skall försöka illustrera vilken effekt bistånd har på tillväxt utifrån ett lands särart presenteras även för att läsaren skall få en generell bild av vad som kan påverka biståndseffektiviteten. Dessa är gjorda i SPSS.

1.4

Material

Material jag har använt mig av är huvudsakligen vetenskapliga artiklar, både från LibHub, en databas vid Lunds Universitet som innehåller en stor mängd vetenskapliga artiklar, men även från diverse vetenskapliga artiklar som jag funnit med hjälp av Google.

Jag har även använt mig av Världsbankens databaser, i synnerhet deras databas över *World Development Indicators*. Jag har också använt mig utav kurslitteratur inom Nationalekonomi. Mycket grundläggande läsning för att förstå vad bistånd är har skett genom material från olika intresseorganisationer, såsom SIDA, DANIDA och FN.

1.5

Disposition

I kapitel två redogörs för vad BNP är samt vad ekonomisk tillväxt är och vad som allmänt anses driva ekonomisk tillväxt. Även innebörden av institutioner och deras funktion i samhället tas upp. I kapitel tre behandlas vad bistånd är, varför länder ger bistånd och varför länder tar emot bistånd, samt problem med att bestämma värdet på bistandsflödena. Här förs även ett teoretiskt resonemang utifrån egna tankar angående bistånd och tillväxt.

I kapitel fyra görs en översikt över den tidigare forskningen inom ämnet.

I kapitel fem görs egna undersökningar för att se om det går att visa på något samband mellan biståndets effektivitet och länders olika karakteristika. Till exempel undersöks om bistånd är effektivare i avseendet att skapa ekonomisk tillväxt i länder med hög korruption eller ej.

I kapitel sex presenteras mina slutsatser av arbetet, och jag ger mina tankar om vad som kan vara intressanta ämnen att gå vidare med för att undersöka bistånds påverkan på de länder som tar emot bistånd.

2.

BNP och ekonomisk tillväxt

2.1

BNP

BNP står för bruttonationalprodukt och är ett mått på den ekonomiska aktiviteten inom ett land. Den mäter värdet på allt som produceras inom ett land, både varor och tjänster, under en viss tidsperiod. För att kunna göra en rättvis jämförelse mellan länder, oberoende av befolkningens storlek, brukar man ange BNP per capita som ett jämförande mått. BNP per capita skiljer sig väldigt mycket mellan världens länder, där det landet med högst BNP per capita, Qatar har en köpkraftsjusterad BNP per capita om drygt \$90000 medan de tre fattigaste länderna, Liberia, Burundi och Demokratiska Republiken Kongo alla har en BNP per capita som är lägre än \$400.¹

BNP är inte detsamma som ett lands disponibla inkomst. För att mäta disponibel inkomst använder man istället måttet BNI, som står för bruttonationalinkomst och mäter värdet av alla inkomster som ett lands permanent bosatta befolkning genererar under ett år. För att få fram ett mått på ett lands BNI subtraherar man alla inkomster som har genererats inom landet, men som tillfallit personer permanent bosatta i utlandet, och man adderar inkomster som tillfaller permanent bosatta inom landet som har genererats i andra länder, till exempel genom inkomst av tjänst eller inkomst av kapital. Trots att BNI ger ett bättre jämförelsetal för ett lands verkliga rikedom jämfört med BNP använder man BNP för att mäta den ekonomiska tillväxten i ett land, då det ger en rättvisare reflektion av den ekonomiska aktiviteten i landet.

BNP består av sex grundpelare som är privat konsumtion (C), investeringar (I), lagerinvesteringar (I_L), offentliga utgifter för konsumtion och investeringar (G), exportutgifter (X) och importutgifter (IM). Dessa kan skrivas som BNP-identiteten, där $BNP=Y$.²

$$Y = C + I + I_L + G + X - IM$$

¹ The World Bank, 2011

² Fregert och Jonung, 2005, s.47

2.2

Ekonomisk tillväxt

För att mäta ekonomisk tillväxt använder man ökningen av BNP sett över en viss tidsperiod. En ökning från ett BNP på \$100 till \$103 under ett års tid visar till exempel på en ekonomisk tillväxt på 3 % för det gångna året. Tack vare att värdet på det som produceras inom landet är likvärdigt med det totala värdet av inkomsterna i landet, kan man med hjälp av den ekonomiska tillväxten se med hur mycket inkomsterna ökar över tiden.

Det som direkt driver ekonomisk tillväxt är produktiviteten, det vill säga hur stor produktionen är per enhet av en viss produktionsfaktor.³ Om innovationer som förbättrar produktiviteten inkorporeras i ett lands produktion, till exempel att industrin börjar använda ny teknik i sina maskiner, som gör det möjligt för en maskin att producera en större mängd enheter under samma tid, utan att kräva mer arbetskraft, ökar kapitalets produktivitet. På samma sätt ökar arbetskraftens produktivitet om den med hjälp av för den ny kunskap kan producera fler enheter under samma tid⁴ Produktionsfaktorerna är kapitalstocken och mängden arbetskraft, och enligt principerna för tillväxtbokföring, eller growth accounting, kan man dela upp tillväxten i BNP enligt formeln:⁵

$$\hat{Y} = \hat{A} + \alpha \hat{K} + (1 - \alpha) \hat{L}$$

Där \hat{Y} är förändringen i BNP, \hat{A} är tillväxten i total faktorproduktivitet samt \hat{K} och \hat{L} är tillväxten i produktionsfaktorerna kapital och arbetskraft. Storleken på α anger kapitalets andel av inkomsterna.

Total faktorproduktivitet har kommit att kallas teknisk utveckling, vilket inom nationalekonomin innefattar allt från innovationer, till exempel ångmaskinen, till skickligare arbetskraft. Tillväxt kan nås även utan större investeringar i kapitalstocken än vad som är nödvändigt med hänsyn till kapitalets depreciering. Nationalekonomen Erik Lundberg observerade när han studerade ett järnbruk i Horndal i Västmanland att inga överinvesteringar gjorts på femton år, men att produktiviteten ändå höjts med i genomsnitt två procent per år. Han drog slutsatsen att den ökade produktiviteten berodde på att man lärde sig att utnyttja tekniken som fanns tillgänglig på ett effektivare sätt genom learning-by-doing. Ett annat namn

³Fregert och Jonung, 2005, kapitel 7

⁴Jones. 2002, Kapitel 4-5

⁵Fregert och Jonung, 2005, kapitel 7

på learning-by-doing är *Horndalseffekten*, baserat på denna iakttagelse. Genomsnittet av kapitalets produktivitet och arbetskraftens produktivitet ger den totala faktorproduktiviteten.⁶

Med utgångspunkten att antalet arbetade timmar, L , ökar i samma takt som befolkningen, kan vi även fastställa att tillväxten i BNP per capita beror på tillväxten i kapital per capita tillsammans med tillväxten i den totala faktorproduktiviteten.

För att uppnå ekonomisk tillväxt enligt Solowmodellen måste de faktiska investeringarna, s , vara större än de nödvändiga investeringarna som uppstår till följd av kapitalets depreciering, δ , och befolkningens tillväxttakt. Steady-state nås när:

$$sY = (n + \delta)K$$

Så länge som de faktiska investeringarna är större än de nödvändiga kommer ekonomin enligt teorin att befinna sig i tillväxt, och kommer slutligen att nå sin golden rule steady-state givet att ingen teknisk utveckling sker. Om det sker en teknisk utveckling som skiftar produktionskurvan uppåt kommer ett nytt golden rule steady-state att skapas, som är möjligt att nå genom att fortsätta att investera mer än vad som är nödvändigt för att behålla nuvarande produktionsfunktion. Samma sak sker ifall befolkningstillväxten minskar, då de nödvändiga investeringarna minskar, vilket skiftar kurvan $(n + \delta)K$ neråt.⁷

Ekonomisk tillväxt är nödvändigt för att staten skall kunna spendera mer på offentliga utgifter, vilka syftar till att höja levnadsstandarden för invånarna. Dock har det visat sig att ekonomisk tillväxt inte alltid resulterar i förbättrade levnadsförhållanden för ett lands fattiga. De fattiga drar inga fördelar av tillväxten, då inkomstökningen till största delen tillfaller de redan rika, de som äger kapitalet, eller att landets regering inte inser, eller helt nonchalerar, behovet av att satsa de ökade inkomsterna på sektorer som höjer levnadsstandarden, som till exempel vård och skola. Det har visat sig att det inte går att hålla en varaktig ekonomisk tillväxt utan att investera i dessa två sektorer.⁸

⁶Fregert och Jonung, 2005, kapitel 7

⁷Gärtner, 2009, kapitel 9-10

⁸UNDP, 2003, kapitel 3

2.3

Institutioner

Förekomsten av fungerande institutioner är viktiga för att kunna uppnå ett fungerande samhälle. Det råder enighet bland ekonomer att ett gott styre är nödvändigt för att kunna uppnå en över tid hållbar ökning i levnadsstandard för ett lands befolkning. För att kunna uppnå tillväxt, som gör ett land rikare, anses det viktigt med incitament som leder individer till att skapa sin egen rikedom snarare än att tillskansa sig den som andra skapar.⁹

Institutioner är ett samlingsbegrepp för de strukturer som definierar handlingsutrymmet som vi som individer har. Institutioner kan vara ekonomiska, politiska eller rättsliga strukturer som invånarna i ett land måste förhålla sig till. Institutioner är inte enbart uppbyggda med hjälp av hårda ramar, till exempel lagboken, utan även av socialt anpassade normer som genomsyrar samhället.¹⁰

Det är essentiellt för att ett land skall nå så god tillväxt som möjligt att det finns institutioner som uppmuntrar arbete, sparande, utbildning och innovationer. För att främja innovationer är det viktigt med ett starkt skydd av äganderätten och kontraktstryggheten, det vill säga att man skall ha rätten till sin innovation och att ingen annan skall kunna beröva den enskilda individen eller företaget rätten till den tillgång som den eller det skapar. En fungerande äganderätt ger stabilitet i samhället och ger även individer eller företag incitament att utveckla nya produkter, som både på kort och på lång sikt kan bidra till samhället på ett positivt sätt.¹¹

Det finns dock tillfällen då äganderätten med fog kan sättas ur spel men ändå bidra till en högre ekonomisk tillväxt. Detta skedde till exempel i Taiwan runt 1950, då stora godsägare blev av med sina ägor, och dessa distribuerades till befolkningen. Efter detta arbetade ungefär 80 procent av jordbrukarna på sina egna ägor, och 1968, knappa 20 år efter reformen, hade deras inkomster ökat med i genomsnitt 230 procent. Dessa reformer minskade den ekonomiska ojämlikheten, och gav även utrymme för de initiativrika lantbrukarna, som nu ökat sina inkomster, att starta upp små tillverkningsindustrier, som kom att spela en roll i

⁹Knack, 2003

¹⁰Gärtner, 2009, kapitel 1

¹¹Eklund, 2007

Taiwans transformation till en av de fyra asiatiska tigrarna, tillsammans med Singapore, Hong Kong och Syd Korea.¹²

¹² Minns och Tierney, 2003

3.

Bistånd

3.1

Vad är bistånd?

Bistånd är transfereringar från jordens rika länder till de fattiga. Det finns två typer av bistånd, offentligt utvecklingsbistånd och privat utvecklingsbistånd. När det talas om utvecklingsbistånd i den här uppsatsen är det offentligt utvecklingsbistånd som avses, om inget annat explicit uttrycks.

Offentligt utvecklingsbistånd är bistånd givet från ett land till ett annat. Denna del av biståndet kan delas upp i multilateralt och bilateralt bistånd. Multilateralt bistånd är bistånd som är samordnat mellan flera länder för att hjälpa utvecklingen i mottagarlandet, medan bilateralt bistånd är en uppgörelse mellan enbart ett givarland och mottagarlandet.¹³

Offentligt utvecklingsbistånd är inte begränsat till rena transfereringar av pengar, utan kan även vara till exempel att ett lands industri möter fördelaktiga tullregler när de exporterar till givarlandet. Detta kallas förtäckta flöden, och bör egentligen räknas med när man beräknar biståndsflödet, men vanligtvis görs inte detta.¹⁴

Nationalekonomer har definierat bistånd som flöden av kapital till mindre utvecklade länder som möter kraven på att avsikten hos det givande landet skall vara icke-kommersiell och att räntan och återbetalningsperioden för lån skall vara förmånlig för mottagarlandet, i jämförelse med kommersiella villkor.¹⁵ Det vedertagna när det gäller villkoren för lån med fördelaktiga villkor, så kallade koncessionslån, är att lånevillkoren skall vara så pass fördelaktiga så att det finns ett gåvoelement som innefattar minst 25 procent av lånets värde. Om till exempel nuvärdet av alla framtida räntebetalningar och amorteringar är åttahundratusen dollar, så skall det givna lånet vara minst en miljon dollar. Skulle det erhållna beloppet vara större än den

¹³ Nationalencyklopedin

¹⁴ Todaro och Smith, 2009 kapitel 14

¹⁵ Ibid.

miljon dollar som krävs för att det skall vara ett koncessionslån, så är mellanskillnaden att betrakta som en ren gåva mellan stater.¹⁶

Länder som kontinuerligt har en negativ bytesbalans, det vill säga att mer konsumeras än vad som produceras inom landet, är i behov av att utländskt sparande för att inte hamna i ett tillstånd där ekonomin stagnerar. Det utländska sparandet är utvecklingsbistånd, antingen genom fördelaktiga lån eller i form av rena gåvor. Om landet i fråga har haft möjlighet att under tidigare år bygga upp en valutareserv är inte behovet av utländskt sparande lika stort, utan valutareserven kan då användas för att täcka underskottet. Detta är dock inget som är praktiskt genomförbart i de fall då bytesbalansen är kontinuerligt negativ, då valutareserven i de flesta fall är alldeles för liten för att kunna täcka detta. Valutareserven kan sägas vara ett alternativ för länder för att kunna utjämna tillfälliga fluktuationer på bytesbalansen, men inte ett alternativ för att finansiera en kontinuerlig överkonsumtion.¹⁷

3.2

Problem med att beräkna bistånd

Det finns vissa svårigheter i att beräkna värdet på bistånd. Om bistånd ges i form av ett lån som mottagaren är skyldig att återbetala, även då det är till fördelaktiga villkor, blir den verkliga nyttan för mottagarlandet lägre än om det hade varit en gåva. Kostnaden för givarlandet blir även lägre. För att kunna få fram en totalsumma av gåvorna och lånen till ett land, måste man diskontera värdet på lånen innan vi lägger ihop det med värdet på gåvorna, för att på så sätt få en rättvis summa av biståndet.¹⁸

Det finns även möjligheten att bistånd är bundet till ett visst projekt, eller till inköp av varor och tjänster från givarlandet. Om så är fallet är det verkliga värdet för mottagarlandet lägre än det nominella värdet. Detta eftersom det troliga är att de leverantörer som biståndet är bundet till inte är de billigaste på marknaden, samt eftersom projekt som pengarna har öronmärkts till inte är av högsta prioritet för mottagarlandet.¹⁹

För att få en rättvis bild av biståndens storlek är det viktigt att redogöra för storleken i reallt värde. Nominella värdet på bistånd tenderar att öka över tiden, men om man tar det

¹⁶ Blomqvist och Lundahl, 1992, kapitel 11

¹⁷ Ibid. kapitel 10-11

¹⁸ Todaro och Smith, 2009, kapitel 14

¹⁹ Ibid.

deflaterade värdet till följd av stigande priser kan man se att den reala storleken på biståndet har sjunkit under de senaste årtiondena.²⁰

3.3

Varför ger länder bistånd?

Huvudsakliga anledningen för ett land till att ge bistånd till någon är för att det ligger i deras eget politiska, ekonomiska eller strategiska intresse. Att det över tid skulle finnas en altruistisk tanke med bistånd är ingenting som det finns några bevis för, även om bistånd på kort sikt kan vara en följd av ett samhälles moraliska ståndpunkt, till exempel vid återuppbyggnad av ett annat samhälle som drabbats hårt av en naturkatastrof eller liknande.²¹

Ett tydligt exempel på att bistånd kan vara ett politiskt viktigt medel är USA:s insatser i världen under efterkrigstiden, då deras huvudsakliga mål var att hindra kommunismens spridning i världen. Detta uppnåddes genom att bland annat ge ekonomiskt och militärt bistånd till mindre ekonomiskt utvecklade stater som hade ett för USA strategiskt viktigt läge.²²

Att bistånd kan vara ett strategiskt instrument syns tydligt om man beaktar en av världens största biståndsgivare, Japan. Vilka länder, och hur mycket de erhåller i bistånd från Japan är starkt korrelerat med hur likt de röstar med Japan inom FN. I och med detta ger Japan dem som behöver hjälp starka incitament att följa Japans vilja i internationella frågor.²³

Det finns även ett starkt samband när det gäller gamla kolonialmaktens biståndsinsatser. Ett land som är en före detta koloni till ett rikt land har stora möjligheter att erhålla större bistånd från sin tidigare kolonialmakt än vad de skulle få om biståndets storlek endast berodde på mottagarens behov. Frankrike ger till exempel ungefär 60 procent av sitt bistånd till sina tidigare kolonier, och om man ser antalet år under kolonialstyre som en variabel så kan man

²⁰ Ibid.

²¹ Ibid.

²² Ibid.

²³ Alesina och Dollar, 2005

se att en fördubbling i längden på kolonialstyret ger en ökning på ungefär 150 procent i erhållet bistånd.²⁴

3.4

Varför tar länder emot bistånd?

Huvudorsaken till att länder väljer att ta emot bistånd torde vara av ekonomiska argument. Givarländerna framställer, genom framgångssagor som Taiwan och Syd Korea, bistånd som ett medel för att strukturera om ekonomin och påskynda den ekonomiska tillväxten. Mottagarländernas beslut bygger ofta på en acceptans av givarlandets uppfattning om biståndets fördelar.²⁵

Historien visar att bistånd som delats ut utan särskilda villkor ofta har slösats bort på projekt som inte främjar tillväxten, till exempel genom uppförande av nya parlamentsbyggnader, överdimensionerade flygplatser eller helt enkelt har försvunnit ner i korrupta makthavares fickor. Även om en del länder har tagit emot bistånd för att ta till vara på varje möjlighet att minska fattigdomen i landet, som till exempel Moçambique under 1990-talet, så har dessa tyvärr varit i minoritet bland mottagarländerna.²⁶

Det finns även en historia av att mindre utvecklade länder accepterar bistånd i form av till exempel militär förstärkning, för att stävja landets opposition för att den sittande makten lättare skall kunna hålla sig kvar vid makten. Ett av problemen med detta, förutom att en regering som eventuellt inte har majoritetens stöd inom landet ges resurser att kuva oppositionen, är att givarlandets regering blandar sig i den inhemska politiken i mottagarlandet, vars regering sedan står i tacksamhetsskuld.²⁷

²⁴ Ibid.

²⁵ Todaro och Smith, 2009, s.736

²⁶ Ibid.

²⁷ Ibid.

3.5

Teoretiskt resonemang om tillväxt och bistånd

Att det inte är så enkelt som att bistånd automatiskt höjer BNP med samma nivå torde inte vara en särskilt kontroversiell tanke. I själva verket lär det vara en stor mängd faktorer som påverkar hur stor effekt på den ekonomiska tillväxten som ett erhållet bistånd har. En inte allt för vågad tanke är att en kombination av faktorer såsom institutioner, utbildningsnivå, geografi, infrastruktur och politisk stabilitet påverkar vilken effekt som bistånd har i respektive land.

Goda institutioner, som till exempel en fungerande äganderätt, en fungerande rättsstat och en fungerande finansiell marknad lär ha en påverkan på hur väl länder kan absorbera bistånd och omvandla det till ekonomisk tillväxt.

En fungerande äganderätt, som stimulerar nya innovationer samt uppmuntrar till ett långsiktigt företagande torde vara essentiellt för att ett land skall kunna utvecklas i en positiv riktning, då innovationer och en hög produktivitet, som är troligare att uppnås i långsiktiga företag, är faktorer som driver produktionen uppåt. Även en fungerande rättsstat bör vara positivt för ett lands förmåga att tillgodogöra sig erhållet bistånd. Ju tydligare regler som finns, under förutsättning att man vet att de efterföljs, desto starkare bör incitamenten vara för att skapa något som genererar värde, då man vet vad som gäller, och att man inte riskerar förlora det som man skapat på grund av nyckfullheten i en icke fungerande rättsstat.

Bistånd som investeras i utbildning skulle man kunna tänka sig att det på sikt påverkar den ekonomiska tillväxten positivt, men att det dröjer längre tid innan man kan se någon effekt av detta jämfört med om man investerar i sektorer som omedelbart kan öka produktionen. Investeringar i utbildningen i ett land höjer gradvis kompetensen inom landet, oavsett om man börjar på en nivå som präglas av en hög grad av analfabetism, eller om man börjar på en nivå där visserligen de flesta går klart grundskolan, men inte kan studera vidare. Höjd kompetens ses som teknisk utveckling i Solowmodellen, och genom höjd kompetens kan produktiviteten öka, och landet kan nå upp till en högre steady-state nivå. Även om inte utbildningssatsningar till följd av bistånd ger ett direkt genomslag på den ekonomiska tillväxten, så anser jag det vara högst troligt att satsningar på utbildning är ett högst effektivt sätt att utnyttja bistånd.

Ett problem för utvecklingsländer skulle kunna vara dess geografiska läge, och dess tillgängliga infrastruktur. Det geografiska läget påverkar vilken möjlighet landet har att producera olika råvaror. Olika klimatzoner lämpar sig olika bra för olika grödor, ett landbundet land går miste om möjligheten till en fiskeindustri samtidigt som det försvårar för leveranser till och från landet, som då blir beroende av att frakt sker under längre sträckor med mindre kostnadseffektiva fraktlösningar såsom lastbilar och tåg. Om bistånd satsas på att förbättra den befintliga infrastrukturen, ser jag det som troligt att landets industri ökar sina konkurrensmöjligheter på den globala marknaden, vilket bör leda till en ökad produktion och ökad ekonomisk tillväxt.

En förutsättning för ett effektivt företagande anser jag som troligt att politisk stabilitet är. Med detta menar jag inte att ett land mår bäst utav att drivas av ett och samma parti, eller till och med av en diktator, utan snarare att man har ett system där invånarna vet att spelplanen inte ändras över en natt till följd av nyckfullheten hos de bestämmande. Ibland kan man höra röster som klagat över att politiska förändringar tar för lång tid att genomföra, men min tanke är att det är viktigt att förändringar skall få ta tid, så att spelarna, det vill säga invånarna, skall få tid att anpassa sig inför kommande förändringar, och att de därigenom också vet att allt inte kommer att ändras från en dag till en annan. Jag håller det som troligt att länder som präglas av politisk stabilitet, som styrs långsiktigt och utan tvära kast i någon riktning har goda förutsättningar till att utnyttja bistånd effektivare när det kommer till att skapa ekonomisk tillväxt över tid, och att därigenom snabbare göra sig oberoende av bistånd.

4.

Tidigare forskning

Sambandet mellan bistånd och ekonomisk tillväxt är ett välutforskat område. Majoriteten av forskningen visar att bistånd har en svagt positiv effekt på ekonomisk tillväxt, som dock inte är statistiskt säkerställd.²⁸

4.1

Biståndsforskningens inriktningar

Den ekonomiska forskningen som finns angående bistånd har studerats av biståndsekonomen Bertil Odén, som funnit att det finns tre riktningar när det gäller biståndets effekt på ekonomisk tillväxt som forskningen tenderar att ta. Viss forskning menar att bistånd har en positiv effekt på ekonomisk tillväxt, men med minskad marginalavkastning, det vill säga att den första biståndskronan gör mer nytta än den miljonte biståndskronan, medan annan forskning anser att bistånd har ingen eller negativ effekt. Den negativa effekten på bistånd kan komma sig av att i många fall som bistånd delas ut så görs detta under en period då mottagarlandet lider av politisk instabilitet eller av andra händelser, som till exempel svält och naturkatastrofer, som inte underlättar tillväxt.²⁹

En annan gren av forskningen menar att bistånd hjälper den ekonomiska tillväxten, men endast under vissa förutsättningar, till exempel att det finns ett fungerande ramverk för den politiska scenen inom landet som minimerar risken för att biståndet används i sektorer som inte främjar ekonomisk tillväxt, som till exempel den militära sektorn, eller att pengarna försvinner längs med vägen på grund av ett korrupt system.³⁰

Orsaken till att forskningen drar åt så skilda håll kan vara att effekterna av bistånd är väldigt små, eller att de är väldigt svåra att mäta. Att biståndets effekt är svår att mäta kan i stor utsträckning bero på vilken data som används, samt vilka kontrollvariabler man väljer att

²⁸ Doucouliagos och Paldam, 2007

²⁹ DärförBistånd

³⁰ Ibid.

använda. Mycket av skillnaderna i resultaten av den tillgängliga forskningen beror just på detta.³¹

Det finns tidigare forskning som stödjer teorin att bistånd har en positiv effekt när det kommer till att öka en nations ackumulerade kapital, men att det finns en avtagande marginalprodukt av biståndet, och att det finns en övergående effekt av bistånd. Tillväxten är dock inte enbart beroende av biståndets storlek, utan även faktorer såsom policys och politisk stabilitet.³²

För att främja ekonomisk tillväxt i ett land är det viktigt att det finns fungerande institutioner med tydliga regler för bland annat äganderätter samt att det finns en fungerande infrastruktur som underlättar uppbyggnaden av en fungerande marknadsekonomi.³³ Det finns dock forskning som tyder på att bistånd inte fungerar bättre i länder med bättre policys eller med bättre institutioner³⁴

Ett problem med bistånd är att om det hamnar i ineffektiva sektorer, som inte har förutsättningarna till att kunna konkurrera på marknadsmässiga villkor, riskerar man att produktionen i ett land inriktar sig mot sektorer där de inte har de rätta förutsättningarna för att framgångsrikt konkurrera på världsmarknaden.^{35 36}

Biståndets påverkan på ekonomisk tillväxt beror på många faktorer. Forskningen visar inget tydligt samband mellan bistånd och ekonomisk tillväxt sett över en stor grupp av nationer. Dock kan den påvisa ett positivt, robust, samband mellan bistånd och ekonomisk tillväxt för länder som erhåller bistånd i Asien.³⁷ Det finns inga tydliga svar om varför effekten av bistånd på ekonomisk tillväxt är större i genomsnitt bland de asiatiska länder som erhåller bistånd än bland världens övriga fattiga länder, men en möjlighet är att många länder i Asien har satsat stort på att bli exportindustrier, där de producerar de varor där deras effektivitet är högst, för att sedan sälja dessa vidare till utlandet.³⁸ 1988 var de östasiatiska utvecklingsekonomiernas export- och importindustri betydligt större sett till andel av BNP än vad den var för utvecklingsekonomierna i Latinamerika.³⁹

³¹ Doucouliagos och Paldam, 2007

³² Hansen och Tarp, 2001

³³ Bergh, 2007, s.26

³⁴ Rajan och Subramanian, 2008

³⁵ Bergh, 2007, s.50

³⁶ Krugman och Obstfeld, 2006, kapitel 3

³⁷ Doucouliagos och Paldam, 2007

³⁸ Agarwal, 2007

³⁹ Krugman och Obstfeld, 2006, kapitel 22

Enbart satsningar på att bli exportindustrier räcker inte till för att förklara de asiatiska ländernas snabba tillväxttakt. De östasiatiska länderna, HPAEs, som står för High Performing Asian Economies, hade 1990 ett väldigt högt sparande på 34 procent av BNP, vilket är ungefär dubbelt så mycket sparande jämfört med genomsnittet i de latinamerikanska utvecklingsekonomierna. De satsade även mycket på utbildning i jämförelse med andra utvecklingsekonomier.⁴⁰

Om man jämför HPAE-länderna med de latinamerikanska länderna, så ser man även att HPAE-länderna har verkat i en relativt stabil makroekonomisk miljö, där man undvikit enorma inflationstal. Ser man på data för perioden 1961-1991 har länderna i Latinamerika haft en genomsnittlig inflationstakt på nära 200 procent, medan HPAE-länderna har legat på fortfarande relativt hög, men ändå betydligt hälsosammare inflationstakt. Länderna med högst inflation, Indonesien och Syd Korea hade en genomsnittlig inflation på drygt 12 procent, medan Malaysia och Singapore, som hade lägst inflation, hade i genomsnitt drygt 3 procent i inflation under perioden.⁴¹

4.2

Myten om den kraftiga knuffen⁴²

William Easterley, professor vid New York University, presenterar i boken *Den Vite Mannens Börda*, myten om den kraftiga knuffen, som han anser ligger bakom tillkomsten av bistånd under 1950-talet, samt som han påstår än idag är en stötspelare för dem som planerar bistånd.

”De fattiga länderna är fångade i en fattigdomsfälla som de inte kan komma ur utan en biståndsfinansierad kraftig knuff, med investeringar och åtgärder som undanröjer alla hinder för utveckling, varefter de kommer att lyfta och växa på egen hand och inte längre behöva någon hjälp.”⁴³

Easterley bryter ner myten i tre delar, och kan i sin forskning påvisa att fattiga länder inte alls sitter i en fattigdomsfälla som de behöver en knuff i form av bistånd för att ta sig ur. Easterley använder sig av data från 1950 till 2001, och dessa visar att den femtedel av länderna som var

⁴⁰ Ibid.

⁴¹ Ibid.

⁴² Easterley, 2008, kapitel 2

⁴³ Ibid. s.47

fattigast 1950 har ökat sina inkomster med faktorn 2,25, medan övriga har haft en inkomstökning med faktorn 2,47. Bland de länder som erhållit bistånd under perioden går det enligt Easterley inte att utläsa någon skillnad mellan de som erhållit bistånd över respektive under genomsnittet vad det gäller tillväxttakt. Detta visar att fattiga länder kan ha en positiv utveckling utan att vara beroende av bistånd. Att det skulle vara tal om en fattigdomsfälla förkastar han även med anledning av att elva av de tjugoåtta länderna som var i den fattigaste femtedelen 1950 hade tagit sig ur denna 1985.

Att de fattiga länderna skulle vara så fattiga att deras inkomster enbart räcker till att bibehålla samma produktionsnivå, och därmed hålla dem kvar i fattigdom, och därför skulle behöva en knuff i rätt riktning i form av bistånd är en uppfattning som ges luft i FN:s millenieprojekt. Easterley har i sin forskning kommit fram till att ett initialt fattigt land inte befinner sig i ett underläge när det gäller möjligheten till ekonomisk tillväxt, och skall därför inte vara beroende av tillskott i form av bistånd för att ta sig ur sin fattigdom. Han kommer fram till att demokrati är starkt korrelerat med ekonomisk tillväxt, och att ett fattigt men välstyrt land har alla möjligheter att nå en hög ekonomisk tillväxt.

Den sista delen i myten, att länderna kommer lyfta sig av knuffen och inte längre behöva någon hjälp är egentligen bara applicerbar på ett land genom historien, Japan. Japan upplevde ett lyft från nolltillväxt till en varaktig positiv tillväxt. Japan är det enda rika landet som blivit rikt på detta sätt, då det vanligaste är en gradvis ökande tillväxt, som involverar både låg- och högkonjunkturer längs vägen mot rikedom. Trots att det enligt Easterley inte finns några belegg för att bistånd främjar tillväxt fortsätter biståndsplanerarna att skjuta till biståndspengar med tanken på att ge berörda länder en knuff som skall lyfta deras tillväxt till en varaktig, positiv nivå.

Från 1970 till 1999 kan man se ett negativt samband mellan det erhållna biståndet som procent av BNP och den ekonomiska tillväxten i procent av BNP. Det är högst osannolikt att det ökade biståndet lett till den drastiskt minskade tillväxten, utan det är snarare så att en avtagande tillväxt har ökat det erhållna biståndet, som dock inte har lyckats hålla kvar tillväxten på samma nivå som tidigare. Från att under sjuttioalet ha haft en genomsnittlig tillväxt på cirka två procent och ett bistånd på fem till sju procent av BNP, har de afrikanska länderna i slutet av nittioalet en genomsnittlig tillväxt som ligger runt noll procent av BNP, medan det erhållna biståndet har ökat till drygt femton procent.

4.3

Botswana, från absolut fattigdom till relativ rikedom

En framgångssaga när det gäller tillväxt är Botswana, ett litet land i Afrika söder om Sahara. Sedan de blev självständiga från det brittiska imperiet 1966 har deras ekonomi utvecklats från en av de fattigaste i världen till att numera ha en köpkraftsjusterad BNP på \$13100 för 2010, i samma storleksklass som Turkiet, Vitryssland och Bulgarien. Grunden till detta får anses vara förekomsten av fungerande institutioner. Botswana karakteriseras av en fri press, stark äganderätt och avsaknaden av politiska fångar. De har även hållit regelbundna val vart femte år sedan 1965. Botswanas demokratiska parti har aldrig förlorat makten, men det finns bevis på att de har vidtagit åtgärder för att kunna hålla sig kvar vid makten genom att genomföra förbättringar som befolkningen efterfrågar.⁴⁴ Sedan självständigheten har Botswana erhållit en stadigt minskande andel av BNP i bistånd, till skillnad mot genomsnittet i Afrika, där länderna har fått större andel av BNP i bistånd sedan början på sjuttioalet.⁴⁵ Detta stödjer tankarna om att det viktigaste för att kunna nå ekonomisk tillväxt är att det finns en stabil och långsiktig statsmakt som är förutsägbar och inte ändrar spelreglerna för marknaden i parti och minut.⁴⁶

4.4

Bistånd i efterkrigstid

CPIA står för Country Policy and Institutional Assessment, och är ett mått som används för att ranka länder utifrån fyra kriterier: Ekonomisk förvaltning, politiska strukturer, policys för integration och rättvisa samt institutioner och förvaltning av offentlig sektor.⁴⁷ På grund av avtagande marginalavkastning av bistånd, kan ett land absorbera ekonomiskt bistånd som är i storleksordningen av landets CPIA-värde gånger 2,5. CPIA kan anta ett värde mellan ett och sex, med ett medelvärde runt tre. Med ett CPIA-värde på tre skulle ett land kunna absorbera ett ekonomiskt bistånd på 7,5 procent av BNP. Bistånd som är större än detta är ineffektiva,

⁴⁴ Todaro och Smith, 2009, s.739-742

⁴⁵ The World Bank, 2011

⁴⁶ Bergh, 2007, kapitel 2

⁴⁷ The World Bank, 2005

och gör därmed ingen nytta. Ett lands förmåga att absorbera bistånd beror till stor utsträckning på policys och strukturer inom landet, och ju bättre dessa är, desto mer bistånd kan landet ta emot utan att det blir ineffektivt.⁴⁸

Om landet befinner sig i en efterkrigstid, till exempel efter ett inbördeskrig, sjunker mättnadspunkten i genomsnitt ner till 2,27, men i gengäld ökar mättnadspunkten för ett land som nyligen fått fred i landet till 5,59. Detta visar att ett land som upplevt en period av krig men numera har fred, har mer än dubbelt så stor förmåga att absorbera bistånd jämfört med ett genomsnittligt land som upplevt en längre sammanhängande period av fred. Detta är beroende på policys och institutioner, som tenderar att vara mindre tillfredsställande i länder som nyligen upplevt väpnade konflikter. En jämförelse av CPIA för ett genomsnittligt land på 1990-talet med genomsnittet för länder som upplever sin första hela fyraårsperiod av fred under 1990-talet, visar att CPIA för det förstnämnda är 3.00 medan det för det andra är 2.88. Detta innebär att ett land som upplever sin första period av fred har en möjlighet att absorbera bistånd som är 2,36 gånger större med hänsyn till BNP än vad genomsnittslandet har.⁴⁹

$$(2.88/3.00)*(5.59/2.27) = 2.36$$

Under den första fyraårsperioden efter ett inbördeskrig upplever det genomsnittliga landet en tillväxt som är cirka två procent högre än den normala tillväxten. Denna ökning i tillväxten är beroende av bistånd, då det inte skulle ske någon acceleration i tillväxten utan bistånd. Givet landets policys är bistånd mer än dubbelt så produktivt under den första perioden efter ett inbördeskrig. Det verkar inte som att det finns någon övernormal tillväxt de tre första åren av fred, och att tillväxten börjar gå tillbaka mot det normala sju år efter fred. Därför torde bistånd vara som mest effektivt under år fyra till sex efter fred, och ur effektivitetssynpunkt bör biståndet gradvis ökas under de första fem åren av fred för att sedan börja falla för att nå normala biståndsflöden runt det tionde året efter fred.⁵⁰

Till skillnad mot det som skulle vara det effektivaste när det gäller att få bistånd att påverka tillväxt, att öka biståndet successivt åren efter att fred uppnåtts, så visar historien snarare att biståndet tenderar att nå sin topp för snart efter fred, för att sedan avta när det egentligen bör öka för att få så bra effekt av biståndet som möjligt. Det är troligt att allockeringen av bistånd över tid i efterkrigstid inte varit optimal, på grund av det politiska ställningstagande som det

⁴⁸ Collier och Hoeffler, 2002

⁴⁹ Ibid.

⁵⁰ Ibid.

är att skicka bistånd.⁵¹ Att ge ett initialt större bistånd till ett land som nyss uppnått fred är troligen populärare i givarlandet än att regeringen beslutar att man under en period skall ge större och större bistånd, även om det är den generellt effektivaste approachen. Det är troligt att detta kan bero på den avtagande medvetenheten bland allmänheten som brukar infinna sig efter ett tag när det handlar om humanitära katastrofer.

4.5

Bistånd till tillväxtdrivande sektorer

Det som driver ekonomisk tillväxt är företag och den offentliga sektorn. För att bistånd skall vara så effektivt som möjligt är det av stor vikt att biståndet investeras inom sektorer⁵² där företagen upplever att det finns hinder för deras egen tillväxt. Om investeringar görs för att vidga dessa flaskhalsar i produktionsledet förbättras möjligheterna för företagen att öka sin produktion, vilket i förlängningen leder till en ökad ekonomisk tillväxt för hela landet.⁵³

Om andelen företag som upplever en sektor som ett hinder för dess utveckling ökar med 10 procent, visar data att i genomsnitt 1 procent mer bistånd satsas där det upplevs finnas ett hinder. Ett upplyftande resultat kan man tycka, då det visar att bistånd har en tendens att investeras inom de sektorer där det av marknaden anses finnas ett behov för investeringar. Det är dock inte alla sektorer som visar upp en positiv korrelation mellan andelen företag som upplever det som ett hinder och andelen bistånd som allokeras till förbättring av sektorn.⁵⁴

Tillgång till finansiering, det vill säga möjligheten att ta krediter, försäkringar, sätta in pengar på konton, genomföra betalningar samt möjligheten att ägna sig åt riskhantering⁵⁵, samt *verksamhetsmiljön*, vilken omfattar bland annat prisregleringar, skatteregler, hur den informella sektorn fungerar, politisk osäkerhet och affärstillstånd, uppvisar båda ett negativt samband mellan upplevt hinder och tilldelning av bistånd, vilket betyder att givarlandet inte genomför investeringar inom dessa sektorer med hänsyn till efterfrågan av förbättringar inom dessa från företagen i mottagarlandet. Tillgången till finansiering och verksamhetsmiljön har

⁵¹ Ibid.

⁵² Se Tabell 1 i Appendix för sammanställning av faktorer

⁵³ Ferro och Wilson, 2011

⁵⁴ Ibid.

⁵⁵ Demirguc-Kunt, Beck och Honohan, 2008

däremot ett högre intercept, det vill säga att mer investeras utan efterfrågan inom dessa sektorer än inom övriga. Detta kompenserar för det negativa sambandet mellan efterfrågan på investeringar och faktiska investeringar.⁵⁶

Investeringar för att få bort flaskhalsar som bromsar företagens utvecklingspotential, och därmed håller tillbaka den ekonomiska tillväxten, verkar inte förändra företagens syn på de olika sektorerna som problemområden för deras framtida utveckling. De enda satsningar som påverkar företagens syn på den givna problemsektorn är de satsningar som görs på verksamhetsmiljön, vilka får företagen att se på sin verksamhetsmiljö ur en positivare synvinkel.⁵⁷

Tillväxt har en elasticitet på mellan 0.1 och 0.23 beroende av bistånd, det vill säga att ett bistånd på 10 procent av BNP ökar BNP-tillväxten med mellan 1 och 2,3 procentenheter. Detta kan anses vara förenligt med tanken på att bistånd leder till ökade investeringar i kapital. Även den del av biståndet som inte direkt investeras i kapital leder på sikt till att tillväxten ökar, då denna del investeras i sektorer som ökar produktiviteten, till exempel skolor och infrastruktur, vilket gör landets produktion mer konkurrenskraftig på världsmarknaden. Även det bistånd som är öronmärkt för konsumtion kan öka den ekonomiska tillväxten, då dessa medel höjer efterfrågan på det som kapitalet producerar, vilket i sin tur skapar en kedja av ökad efterfrågan, nya anställningar och högre produktion.⁵⁸

Bistånd har varit, och är fortsatt, ett viktigt verktyg för att öka utvecklingsmöjligheterna i de fattiga länderna. Det finns indikationer på att vidhålla biståndsprogram kan förväntas förbättra levnadsstandarden hos världens fattigaste, och att avsluta biståndsprogrammen, eller att göra drastiska neddragningar i dessa skulle försämra utvecklingspotentialen. Det viktigaste när det gäller biståndsarbetet är att öka effektiviteten, så att levnadsstandarden bland världens fattiga kan öka i högre takt.⁵⁹

⁵⁶ Ferro och Wilson 2011

⁵⁷ Ibid.

⁵⁸ Arndt, Jones och Tarp, 2009.

⁵⁹ Ibid.

4.6

Den geografiska påverkan på biståndseffektiviteten

Ett lands geografiska läge spelar roll för dess utvecklingspotential. Speciellt tillgången till hamnar inom landet har visat sig vara viktig för att kunna uppnå en högre tillväxt. Detta för att enklare kunna exportera det som produceras inom landet till världsmarknaden, då majoriteten av handeln mellan länder sker genom transporter med båt. Viss handel kan gå via flygplan, men det är förhållandevis få varor som är kostnadseffektiva att frakta med flygplan. Saknar ett land tillgång till hamnar som kan ta deras fraktfartyg ut på världsmarknaden, kommer merparten av handeln behöva gå landvägen genom andra länder, vilket ökar fraktkostnaderna jämfört med om det hade varit möjligt att enbart använda sig av fraktbåtar. På grund av de högre fraktkostnaderna minskar landets konkurrensmöjligheter på världsmarknaden, och den ekonomiska tillväxten blir därigenom lidande. Ett land som saknar gräns mot havet har i genomsnitt en tillväxt som är 0,58 procent lägre än ett land som har fri tillgång till havet.⁶⁰

Det finns ett positivt samband mellan bistånd och tillväxt när det gäller länder utan gräns mot havet. Dock finns problemet att en ansenlig del av biståndet som dessa länder erhåller inte utnyttjas på bästa sätt, och skulle samarbetet mellan givar- och mottagarlandet förbättras skulle möjligheterna för en högre ekonomisk tillväxt öka markant för de fattiga, landbundna länderna.⁶¹ En tanke kan vara att landbundna länder som erhåller bistånd får möjlighet att utveckla sin infrastruktur, vilket skapar förutsättningar för mer kostnadseffektiva leveranser, och att den inhemska industrin därigenom får en ökad konkurrenskraft på den globala marknaden.

Det finns studier som visar på att klimatet påverkar effekten som bistånd har på ekonomisk tillväxt. Länder som har ett tropiskt klimat visar sig ha en ekonomisk tillväxt som påverkas mycket mindre av bistånd än när det gäller länder som ligger i andra klimatzoner. Anledningen till detta kan vara att länder som ligger i tropiska zoner i genomsnitt har en lägre CPIA-ranking, och att de därför inte kan absorbera lika mycket bistånd som länder med högre CPIA-ranking kan göra. Här uppstår det dock problem ifall givarländerna väljer att premiera länder med en hög CPIA-ranking, då CPIA verkar ha ett starkt samband med ett lands

⁶⁰ Sachs och Warner, 1997

⁶¹ UNESCAP, 1999

geografiska läge, riskerar länder som är missgynnade på grund av sitt geografiska läge att tappa bistånd på grund av att det inte upplevs att det gör lika mycket nytta som i andra länder. Även tropiska sjukdomar, såsom malaria och andra parasitsjukdomar har en negativ påverkan på biståndets effekt på ekonomisk tillväxt, då bistånd i dessa regioner i många fall av nödd blir allokerat till projekt som minskar insjukningen i dessa sjukdomar, istället för att kunna investeras i sektorer som ger en högre ökning i produktiviteten och därmed en högre ekonomisk tillväxt. Skulle givarländerna bestämma sig för att öka den globala ekonomiska tillväxten så mycket som möjligt skulle länder i tropikerna straffas på grund av sin geografiska placering och helt plötsligt stå utan bistånd.⁶²

All forskning håller dock inte med om att geografiska förutsättningar har någon påverkan på biståndseffektiviteten när det gäller ekonomisk tillväxt. Ett svagt samband mellan geografiska förutsättningar och biståndseffektiviteten går att finna, men att säga något generellt om ifall ett lands geografiska läge påverkar den effekt som bistånd har på dess ekonomiska tillväxt låter sig inte göras. Det är troligt att den geografiska effekt som teorin förutspår är för liten för att kunna urskiljas från bruset vid empiriskt testande.⁶³

4.7

Goda policys påverkan på biståndseffektiviteten

Att utvecklingsländers tillväxt till stor utsträckning beror på deras egna makroekonomiska policys är en åsikt som etablerats i ett flertal studier, men det har varit svårt att finna något samband som klart och tydligt visar att bistånd i sig självt påverkar den ekonomiska tillväxten i vare sig positiv eller negativ riktning. En hypotes är att bistånd har en påverkan på tillväxten, men att den positiva effekten är beroende av sunda makroekonomiska policys, som skapar tillväxt även utan bistånd. Biståndet kan därmed verka som en accelerator av den ekonomiska tillväxten, men inte skapa tillväxt där det inte finns stabila strukturer som skapar tillväxt även utan bistånd. Fattiga länder med sunda policys kan därmed dra fördel av biståndet, medan biståndet i länder som saknar sunda policys försvinner till ofruktbara investeringar inom den offentliga sektorn.⁶⁴ Förutom sunda makroekonomiska policys är det även viktigt med stabila

⁶² Dalgaard, Hansen och Tarp, 2004

⁶³ Rajan och Subramanian, 2008

⁶⁴ Burnside och Dollar, 2000

institutioner och civila rättigheter för att bistånd skall ha någon effekt på den ekonomiska tillväxten.⁶⁵

Bistånd har i genomsnitt en liten effekt på den ekonomiska tillväxten i ett land, dock är det bevisat att det bistånd som ges till länder med sunda makroekonomiska policys är effektivare när det gäller att främja ekonomisk tillväxt än det som ges till länder som saknar sunda policys.⁶⁶

Att ett lands makroekonomiska policys skall vara en bidragande orsak till att ett givarland väljer att ge bistånd till just det landet är en tanke, men när det gäller det bilaterala biståndet, det vill säga det som ges från ett land till ett annat, finns det ingen sådan tendens som antyder att enskilda länder bryr sig om mottagarlandets policys när det gäller vilka de väljer att ge bistånd till. Det bilaterala biståndet utgör ungefär två tredjedelar av det totala biståndet. Däremot har det visat sig att multilateralt bistånd, som utgör en tredjedel av allt bistånd och är bistånd givet i samarbete mellan flera bidragsgivare, premierar länder med sunda makroekonomiska policys.⁶⁷

Att bilateralt bistånd ges utan några tydliga tecken på att gott uppförande ligger som grund för utdelandet, och det faktum att bilateralt bistånd i stor utsträckning går till den offentliga konsumtionen, är en möjlig förklaring till varför bistånd i genomsnitt inte har en högre positiv effekt på ekonomisk tillväxt. Att göra biståndet mer beroende av goda makroekonomiska policys, det vill säga att det i högre utsträckning premieras att sköta sig när det gäller att få bistånd, skulle troligen öka biståndets påverkan på ekonomisk tillväxt i länderna som tilldelas bistånd. För att förbättra biståndseffektiviteten skulle det därmed behövas tydligare incitament för utvecklingsländerna att sköta sig.⁶⁸

Samspelet mellan sunda makroekonomiska policys, bistånd och ekonomisk tillväxt är tvetydigt. Det är troligt att sunda makroekonomiska policys minskar effekten av bistånd på ekonomisk tillväxt, då dessa fungerar som substitut till biståndet i tillväxtprocessen, det vill säga att effekten av själva biståndet minskar när det finns sunda policys i bakgrunden. Med detta inte sagt att sunda policys är någonting negativt, då ökningen i ekonomisk tillväxt med största sannolikhet blir högre med sunda makroekonomiska policys, men biståndseffektivitet

⁶⁵ Dalgaard och Hansen, 2001

⁶⁶ Burnside och Dollar, 2000

⁶⁷ Ibid.

⁶⁸ Ibid.

måste mätas utan inblandning av makroekonomiska policys. Det går att se att bistånd stimulerar ekonomisk tillväxt oberoende av vilken politisk miljö som finns i landet.⁶⁹

⁶⁹ Dalgaard och Hansen, 2001

5.

Egna tester

5.1

Korrelation mellan bistånd och tillväxt

Att bistånd används för att försöka få fart på mindre utvecklade ekonomier, genom att syfta till att öka deras tillväxt torde innebära att en ekonomi som uppvisar en hög tillväxt får mindre och mindre utvecklingsbistånd från givarländerna. För att undersöka om det ligger någon substans bakom den teorin har jag testat korrelationen mellan genomsnittliga storleken på mottaget bistånd mellan 1996 och 2005, för 119 länder som erhöll bistånd under samtliga år, i förhållande till BNP mot den genomsnittliga ekonomiska tillväxten under perioden 2000 till 2009. Perioden där biståndet mäts är tidigarelagd med fem år jämfört med tillväxtperioden för att på så sätt kunna se effekten av biståndet, då investeringar som görs, inte nödvändigtvis ökar produktionen omedelbart.

Ett enkelt test av korrelationen mellan bistånd och ekonomisk tillväxt, som inte tar hänsyn till några andra faktorer, ger ett korrelationsvärde på -0,210, vilket är signifikant på femprocentsnivån. Detta betyder att det till mer än 95 procent sannolikhet finns ett negativt samband mellan bistånd och ekonomisk utveckling. Ju högre det erhållna biståndet är, desto lägre förväntas den ekonomiska tillväxten att vara. Med ett R^2 -värde på 0,044 kan vi fastslå att inte särskilt mycket av variationen i den ekonomiska tillväxten beror på det erhållna biståndet, då R^2 -värdet antyder att endast 4,4 procent av variationen kan förklaras med hjälp av de variabler som används.⁷⁰

En anledning till det negativa sambandet, där ökat bistånd leder till minskad ekonomisk tillväxt, skulle kunna vara att de länder som erhåller ett högt bistånd är sådana länder som annars skulle haft en väldigt låg, eller till och med negativ tillväxt. Även om det verkar finnas ett negativt samband, så betyder inte det att de länder som erhåller ett högt bistånd skall få lägre bistånd, och därigenom kunna uppnå en högre tillväxt. Det kan mycket väl vara så att det är det höga biståndet som de erhåller är nödvändigt för att inte förvärpa livssituationen för

⁷⁰ Se Diagram 1 och Tabell 2 i Appendix

dess invånare. Det är även möjligt att det bistånd som de erhåller inte investeras i sektorer som omedelbart ökar den ekonomiska tillväxten i landet, utan snarare investeras i sektorer som på lång sikt höjer deras produktionskapacitet, till exempel att investeringar görs för att minska analfabetismen. Även om inte den ekonomiska tillväxten ökar särskilt mycket, så betyder inte det att förbättringen i levnadsförhållandena för invånarna går sakta.

5.2

Bistånd och tillväxt beroende på korruption

Makroekonomiska miljön har en tvetydig effekt på biståndseffektiviteten, då positiva makroekonomiska policys tenderar att minska biståndets effekt på den ekonomiska tillväxten.⁷¹

Att den makroekonomiska miljön har en svårtydd effekt på ekonomisk tillväxt syns klart och tydligt när man jämför den ekonomiska tillväxten och delar upp länderna i urvalet beroende på deras korruptionsindex. Korruptionsindex mäts med en tiogradig skala, där 10 betyder att landet är helt fritt från korruption, medan 0 betyder att landet är ytterst korrupt.⁷²

Att det skulle finnas skillnader i vilken effekt bistånd har på ekonomisk tillväxt beroende på korruptionsnivån i landet går inte att fastställa. Efter att ha delat upp datasetet i tre grupper, beroende på respektive lands korruptionsindex, går det inte att fastställa någonting, då korrelationen mellan bistånd och ekonomisk tillväxt inte i någon av grupperna är signifikant skild från noll. Vi kan alltså varken säga att låg korruption främjar biståndseffektivitet, eller att hög korruption väsentligt försämrar biståndseffektiviteten utifrån detta test.⁷³

Gemensamt för alla tre grupperna är att det finns en tendens till att högre bistånd skapar lägre tillväxt. Det är som sagt inte statistiskt säkerställt, men ändå något som tål att tänkas på. En möjlig förklaring skulle kunna vara att inhemska investeringar som hade gjorts om inte bistånd hade erhållits aldrig realiserats. Risken finns då att investeringar som med inhemska medel gjorts i effektiva sektorer ersätts av investeringar gjorda med bistånd som investeras i ineffektiva sektorer.

Mängden bistånd som länder erhåller visar tecken på att vara beroende av graden av korruption. Länder med korruptionsindex som är lägre än tre får i snitt drygt åtta procent av

⁷¹ Dalgaard och Hansen, 2001

⁷² Transparency international, 2005

⁷³ Se tabell 3, 4 och 5 samt diagram 2, 3 och 4 i Appendix

sitt BNP i utvecklingsbistånd, medan länder med ett korruptionsindex som är högre eller lika med tre bara får knappa tre procent av sitt BNP i utvecklingsbistånd. En trolig förklaring till detta skulle kunna vara att länder tenderar att vara mindre korrupta ju högre BNP de har. Detta tyder på att de med större behov av bistånd proportionellt med sin egen produktion får en större del av biståndskakan.⁷⁴

5.3

Ekonomisk frihets påverkan på utvecklingsbistånd och ekonomisk tillväxt

Indexet för ekonomisk frihet rankar länder på en skala från ett till hundra utifrån hur stor möjlighet privatpersoner och företag har att driva rörelser utan statlig intervention. Ett totalitärt land, såsom Nordkorea, har ett index för ekonomisk frihet på ett, medan länder där staten har liten inverkan på rörelser, som till exempel Hong Kong, har index för ekonomisk frihet på cirka 90. Indexet för ekonomisk frihet sätts utifrån tio kriterier, och den ekonomiska friheten anses vara hög vid låga skatter, stark äganderätt, fri handel och få regleringar av marknaden.⁷⁵

Det finns ett statistiskt signifikant samband mellan ekonomisk frihet och erhållet bistånd. Ju högre ekonomisk frihet ett land har, desto lägre förväntas deras erhållna bistånd vara. Anledningen till detta skulle mycket troligt kunna vara att länder som kommit längre i utvecklingsfasen har en högre grad av ekonomisk frihet, samtidigt som de inte har ett lika stort behov av bistånd som de fattigare länderna. Detta går bra ihop med vår tidigare iakttagelse att länder med lägre korruption har högre BNP per capita än länder med högre korruption. Även om vi ser ett statistiskt signifikant samband mellan ekonomisk frihet och erhållet bistånd, så skall vi vara försiktiga med att göra några utsagor om orsakssambanden. Det är inte troligt att länderna får lägre bistånd på grund av deras högre ekonomiska frihet, utan det är snarare så att deras ekonomiska frihet har tagit dem till en nivå där de inte längre är lika beroende av att erhålla utvecklingsbistånd.⁷⁶

Även mellan ekonomisk frihet och ekonomisk tillväxt finns det ett statistiskt signifikant samband. Korrelationen mellan ekonomisk frihet och ekonomisk tillväxt är positiv, vilket betyder att en högre grad av ekonomisk frihet ger en högre ekonomisk tillväxt. Här är det, till skillnad från sambandet mellan ekonomisk frihet och utvecklingsbistånd, högst troligt att det

⁷⁴ Se Diagram 5 och tabell 6 i Appendix

⁷⁵ Miller och Holmes, 2011, kapitel 2

⁷⁶ Se tabell 7 i Appendix

handlar om ett adekvat samband, då det är troligt att högre ekonomisk frihet leder till högre ekonomisk tillväxt.⁷⁷ Detta syns tydligt när man kollar på rankinglistor över länders ekonomiska frihet, där de länder med högst ekonomisk frihet i stort sett alla tillhör de rikaste i världen, medan världens fattiga länder dominerar rankingen ju längre ner man kommer.⁷⁸

En uppdelning av länderna i datasetet utifrån vilken grad av ekonomisk frihet de har, visar ett statistiskt säkerställt negativt samband mellan bistånd och ekonomisk tillväxt i de länder som uppvisar lägst ekonomisk frihet, det vill säga att ju högre bistånd ett land med låg ekonomisk frihet erhåller, desto lägre förväntas den ekonomiska tillväxten att bli. För länderna med en medelhög ekonomisk frihet i förhållande till resterande i datasetet, finns det inget statistiskt påvisbart samband mellan bistånd och ekonomisk tillväxt. För dessa länder ser det snarast ut som att bistånd inte har någon påverkan alls på den ekonomiska tillväxten. De länder som karaktäriseras av hög ekonomisk frihet verkar det finnas ett positivt samband mellan bistånd och ekonomisk tillväxt. Detta går dock inte att statistiskt säkerställa. Trenden säger dock att biståndseffektiviteten blir högre ju högre graden av ekonomisk frihet är i mottagarlandet.⁷⁹

5.4

Exportsektorns påverkan på ekonomisk tillväxt och erhållet bistånd

Som tidigare nämnts kan en orsak till att de asiatiska ekonomierna haft en högre biståndseffektivitet bero på att de har satsat mycket på sin exportsektor. Ett test av korrelationen mellan den genomsnittliga exporten i procent av BNP för 1996-2005 och den genomsnittliga ekonomiska tillväxten för 2000-2009, visar att det inte går att statistiskt säkerställa att det finns någon korrelation mellan dessa. Dock är sannolikheten för detta stor, då det med en 87 procentig konfidensgrad finns ett positivt samband mellan export som andel av BNP och ekonomisk tillväxt.⁸⁰

Vid test av korrelationen mellan den genomsnittliga exporten i procent av BNP för 1996-2005 och det genomsnittliga utvecklingsbiståndet som andel av BNP för 1996-2005, visar det sig finnas ett statistiskt signifikant samband mellan variablerna. Sambandet är negativt, och betyder alltså att ju större exportsektor är i förhållande till BNP, desto lägre

⁷⁷ Se tabell 8 i Appendix

⁷⁸ The Heritage Foundation, 2011

⁷⁹ Se tabell 9, 10 och 11 samt diagram 6, 7 och 8 i Appendix

⁸⁰ Se Tabell 12 i Appendix

utvecklingsbistånd förväntas landet att erhålla.⁸¹ Det är troligt att länder med en hög exportandel har kommit relativt långt i sin ekonomiska utveckling, då deras större export tyder på att industrierna i landet är konkurrenskraftiga på världsmarknaden. Det finns även en trend som pekar på att rikare länder har en större exportsektor.⁸² Det är mycket troligt att länder som kommit längre i sin ekonomiska utveckling, det vill säga är rikare, har ett mindre behov av utvecklingsbistånd.

Vad det gäller biståndseffektiviteten betingat på exportsektorns storlek uttryckt i procent av BNP, så går det inte att påvisa någon skillnad i hur effektivt bistånd är för att skapa ekonomisk tillväxt i länder med olika stor exportsektor. Det finns inget statistiskt signifikant samband, i någon av de tre grupperna som skapats beroende på exportsektorns storlek, över hur bistånd påverkar ekonomisk tillväxt. Det finns en tendens inom alla grupperna att ökat bistånd leder till lägre tillväxt, men ingenting går att säga med säkerhet.⁸³

⁸¹ Ibid.

⁸² Se Diagram 9 i Appendix

⁸³ Se tabell 13, 14 och 15 samt diagram 10, 11 och 12 i Appendix

6.

Avslutning

6.1

Slutsatser av tidigare forskning

Det råder en stor enighet inom den tidigare forskningen inom sambandet mellan bistånd och ekonomisk tillväxt att effekten som bistånd har på ekonomisk tillväxt är liten, och att det råder avtagande marginalavkastning av biståndsinvesteringar.

Bistånd har kapaciteten att arbeta som en accelerator av ekonomisk tillväxt, men det är beroende av att mottagarlandet karaktäriseras av sunda makroekonomiska policys. Fattiga länder är inte fast i någon fattigdomsfälla, utan de kan med en fungerande demokrati ta sig ur sin situation med hjälp av tillväxtaccelererande bistånd. Vid avsaknad av sunda policys är sannolikheten stor att det erhållna biståndet försvinner iväg till investeringar som inte på något sätt bidrar till den ekonomiska tillväxten. Exempel på detta skulle kunna vara att bistånd används för att bygga överdimensionerade flygplatser, nya regeringsbyggnader, eller i värsta fall att pengarna försvinner ner i makthavarnas privata fickor.

Det finns ingen tendens till att ett lands makroekonomiska policys är av avgörande karaktär när enskilda länder väljer att fördela sitt bistånd, det så kallade bilaterala biståndet. Däremot, när flera länder går samman för att hjälpa till, finns det tecken som tyder på att sunda makroekonomiska policys premieras med högre bistånd.

Länder som precis kommit ur en period av oroligheter, till exempel ett inbördeskrig, kan absorbera mer bistånd i förhållande till sitt BNP jämfört med länder som upplevt en långvarig period av sammanhängande fred. Historien visar dock att det går att nå högre effekt av det givna biståndet om en förändring sker i vilket mönster givarländerna ger bistånd i efterkrigstid. Effekten av biståndet skulle bli större ifall biståndsmängden når sin kulmen några år senare än vad som är fallet historiskt sett.

Även bistånd som inte investeras i direkt tillväxt drivande sektorer, såsom till exempel utbildningssektorn, bidrar till att på sikt öka den ekonomiska tillväxten i landet. Satsningar på

utbildningssektorn ger en högre kompetens bland arbetskraften, och produktiviteten höjs därmed, vilket leder till att det finns förbättrade möjligheter till att nå ekonomisk tillväxt.

Länder som karaktäriseras av tropiskt klimat visar upp en tillväxt som i lägre grad påverkas av bistånd än länder som inte karaktäriseras av tropiskt klimat. En anledning till detta skulle kunna vara att en stor del av deras erhållna bistånd går åt till att bekämpa tropiska sjukdomar, vilket inte i första hand ökar tillväxten, utan mer syftar till att rädda liv. En annan anledning skulle kunna vara att de har i genomsnitt en lägre CPIA-ranking, vilket gör att det inte kan absorbera lika mycket bistånd som andra länder.

6.2

Slutsatser av egna tester

Utifrån de enklare testerna som jag genomfört, går det att säga att det finns indikationer på att högre bistånd leder till lägre tillväxt. Anledningen torde vara att ju fattigare ett land är, desto mer bistånd erhåller det. Det är inte troligt att ett land som får mer bistånd än ett i övrigt identiskt land, skulle drabbas av lägre ekonomisk tillväxt.

Det verkar som att det finns ett samband som säger att länder som är mer korrupta, i det här fallet de som har ett korruptionsindex på mindre än tre, får högre bistånd, vilket troligen hänger samman med faktumet att mindre korrupta länder tenderar att vara rikare, och därmed inte är i lika stort behov av bistånd som de mer korrupta, fattigare, länderna. Vad det gäller bidragseffektiviteten verkar det inte finnas någon påvisbar skillnad mellan länder med olika grad av korruption.

En tendens till att högre ekonomisk frihet borgar för högre biståndseffektivitet finns, men det går inte att fastställa att så är fallet. Dock verkar det mycket troligt, då biståndseffektiviteten följer en trend av att bli högre ju högre den ekonomiska friheten är.

Att en stor exportsektor har en positiv påverkan på den ekonomiska tillväxten finns det viss indikation på, vilket dock inte är statistiskt säkerställt. Exportsektorns storlek i förhållande till BNP visar dock inte några tecken på att ha någon påverkan på biståndseffektiviteten för olika länder.

Det finns en svaghet i testerna, då det är mycket troligt att det föreligger endogenitetsproblem som påverkar vilket resultat som fås av testerna. Det är sannolikt att variablerna som jag har

använt är ömsesidigt beroende av varandra, det vill säga att de är autokorrelerade, istället för att en variabel är beroende och övriga variabler är oberoende.

För att få ett bättre estimat för vilken effekt bistånd har på ekonomisk tillväxt skulle man behöva bygga ut modellen med fler förklarande variabler, och göra tester över fler tidsperioder, istället för att som i den här uppsatsen enbart använda sig av data för en tidsperiod.

6.3

Förslag på vidare forskning

För att vidare utforska sambandet mellan bistånd och ekonomisk tillväxt, skulle man kunna undersöka vilken effekt investeringar i olika sektorer har på biståndseffektiviteten. Då det finns en risk att investeringar av bistånd i specifika sektorer ointetgör investeringar som hade gjorts även utan erhållet bistånd, tycker jag det skulle vara en intressant vinkel på biståndseffektivitet, att få reda på inom vilka sektorer biståndsinvesteringar gör mest nytta för att öka den ekonomiska tillväxten.

Det skulle även vara intressant med en jämförelse mellan några länder som initialt befunnit sig på samma nivå ekonomiskt sett, men sedan utvecklats i olika takt, för att se om det går att upptäcka något mönster i hur de har använt sig av sitt erhållna bistånd för att skapa tillväxt och utveckla landet till den nivå som de ligger på idag.

Referenslista

Böcker

Bergh, A (2007), *Den kapitalistiska välfärdsstaten*, Ratio, Stockholm.

Blomqvist, H C och Lundahl, M (1992), *Ekonomisk Utveckling*, SNS Förlag, Stockholm.

Easterly, W (2008), *Den vite mannens börda*, SNS Förlag, Stockholm.

Eklund, K (2007), "Stagnation, kris, uppsving – stora kast i svensk ekonomi", i L. Hultkrantz och H. Tson Söderström (red.), *Marknad och politik*, SNS Förlag, Stockholm.

Fregert, K och Jonung, L (2005), *Makroekonomi: teori, politik och institutioner*, Studentlitteratur, Lund.

Gärtner, M (2009), *Macroeconomics*, Pearson Education Limited, Harlow

Jones, C I. (2002), *Introduction to Economic Growth*, W. W. Norton & Company, Inc. New York.

Knack, S (2003), "Predation or Production? The Impact of Political, Legal, and Social Institutions", i Knack, S (edi.), *Democracy, Governance, & Growth*, The University of Michigan Press, Ann Arbor.

Krugman, P R. och Obstfeld, M (2006), *International Economics: Theory & Policy*, Pearson Education (us), Boston.

Miller, T och K, Holmes (2011) *2011 Index of Economic Freedom*, The Heritage Foundation och Dow Jones & Company, Inc., New York.

Todaro, M P. och Smith, S C. (2009), *Economic Development*, Pearson Education Limited, Harlow.

Artiklar, Studier och Rapporter

Agarwal, M (2007) "Resurgent South Asia", *South Asian Survey*, vol 14, s 15-29.

Alesina, A och Dollar, D (2000) "Who Gives Foreign Aid to Whom and Why?", *Journal of Economic Growth*, vol 5, s 33-63.

Arndt, C, S Jones och F Tarp (2009), "Aid and Growth: Have We Come Full Circle?", Discussion Paper NO. 2009/05, United Nations University – World Institute for Development Economics Research (UNU-WIDER), Helsingfors.

Burnside, C och Dollar, D (2000), "Aid, Policies and Growth", *The American Economic Review*, vol 90, s 847-868.

Collier, P och A Hoeffler (2002), "Aid, Policy, and Growth in Post-Conflict Societies", Policy Research Working Paper 2902, The World Bank.

Dalgaard, C-J och Hansen, H (2001), "On Aid, Growth and Good Policies", *Journal of Development Studies*, vol 37, s 17-41.

Dalgaard, C-J, Hansen, H och Tarp, F (2004), "On the Empirics of Foreign Aid and Growth". *The Economic Journal*, vol 114, s 191-216.

Demirguc-Kunt, A, T Beck och P Honohan (2008), *Finance for All? – Policies and Pitfalls in Expanding Access*, The World Bank.

Doucouliafos, H och Paldam, M (2007), "Aid Effectiveness on Growth: A Meta Study", *European Journal of Political Economy*, vol 24, s 1-24.

Ferro, E och J S. Wilson (2011), "Foreign Aid and Business Bottlenecks – A Study of Aid Effectiveness", Policy Research Working Paper 5546, The World Bank.

Hansen, H och Tarp, F (2001), "Aid and Growth Regressions", *Journal of Development Economics*, vol 64, s 547-570.

Minns, J och R Tierney (2003) "The Labour Movement in Taiwan", *Labour History*, vol 85, s 103-128.

Rajan, R G. och Subramanian, A (2008), "Aid and Growth: What does the Cross-Country Evidence Really Show?" *The Review of Economics and Statistics*, vol. 90, s 643-665.

Sachs, J D. och Warner, A M. (1997), "Sources of Slow Growth in African Economies", *Journal of African Economies*, vol 6, s 335-376.

United Nations Development Programme (2003) *Human Development Report 2003*, Oxford University Press, Oxford

Webbdokument

DärförBistånd, ”Hjälper eller stjälper biståndet? Hur hör tillväxt och bistånd ihop?”

<http://www.darforbistand.se/shjalper-eller-stjalper-bistandet/> (2011-04-26)

Nationalencyklopedin 2011, ”Utvecklingsbistånd”, <http://www.ne.se/utvecklingsbistand>

(2011-05-04)

United Nations, “Economic and Social Commission for Asia and the Pacific”, fifty-fifth session 22-28 april 1999, <http://www.unescap.org/55/e1140e.htm> (2011-05-15)

Statistiska källor

The Heritage Foundation, 2011 Index of Economic Freedom,

<http://www.heritage.org/index/Ranking> (2011-05-18)

The World Bank, ”CPIA 2005” <http://go.worldbank.org/7NMQ1P0W10> (2011-05-15)

The World Bank, World Development Indicators (April 2011),

<http://data.worldbank.org/data-catalog/world-development-indicators> (2011-05-18)

Transparency International, Corruption Perceptions Index 2005,

http://www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi/2005 (2011-05-17)

Appendix

Tabell 1.

Tillgång till finansiering och mark	Tillgång till finansiering Tillgång till mark
Affärsmiljö	Affärstillstånd och licenser Prisregleringar Policy regleringar (osäkra) Informella sektorer Skatter
Infrastruktur	Telekommunikation Elektricitet
Arbetskraft	Okvalificerad arbetskraft Arbetskraftsregleringar
Rättsstat	Korruption Brottslighet Domstolar
Stabilitet	Makroekonomisk instabilitet Makroekonomisk politik Ramverk för politik och makroekonomi Politisk instabilitet
Handel	Transporter Tullar och handelshinder

Tabell 2 **Korrelation**

		Genomsnittlig tillväxt	Genomsnittligt bistånd
Genomsnittlig tillväxt	Pearson Korrelation	1	-,210*
	Signifikans (2-sidig)		,022
	N	119	119
Genomsnittligt bistånd	Pearson Korrelation	-,210*	1
	Signifikans (2-sidig)	,022	
	N	119	119

*. Korrelationen är signifikant på 5 %-nivån (tvåsidigt konfidensintervall)

Tabell 3 Korrelation bistånd och tillväxt vid låg korruption

		Genomsnittlig tillväxt	Genomsnittligt bistånd
Genomsnittlig tillväxt	Pearson Korrelation	1	-,058
	Sig. (2-sidig)		,765
	N	29	29
Genomsnittligt bistånd	Pearson Korrelation	-,058	1
	Sig. (2-sidig)	,765	
	N	29	29

Tabell 4 Korrelation bistånd och tillväxt vid mellanhög korruption

		Genomsnittlig tillväxt	Genomsnittligt bistånd
Genomsnittlig tillväxt	Pearson Korrelation	1	-,243
	Sig. (2-sidig)		,196
	N	30	30
Genomsnittligt bistånd	Pearson Korrelation	-,243	1
	Sig. (2-sidig)	,196	
	N	30	30

Tabell 5 Korrelation bistånd och tillväxt vid hög korruption

		Genomsnittlig tillväxt	Genomsnittligt bistånd
Genomsnittlig tillväxt	Pearson Korrelation	1	-,178
	Sig. (2-sidig)		,307
	N	35	35
Genomsnittligt bistånd	Pearson Korrelation	-,178	1
	Sig. (2-sidig)	,307	
	N	35	35

Tabell 6 Korruptionens påverkan på erhållet bistånd

	CPI2005	N	Medel	Standardavvikelse	Stickprovsvarians
Genomsnittligt bistånd	>= 3,0	36	,0281536	,04948994	,00824832
	< 3,0	58	,0813247	,07546370	,00990887

CPI2005 står för korruptionsindex år 2005

Tabell 7

Korrelation

		Ekonomisk frihet	Genomsnittligt bistånd
Ekonomisk frihet	Pearson Korrelation	1	-,284**
	Signifikans (2-sidig)		,002
	N	113	113
Genomsnittligt bistånd	Pearson Korrelation	-,284**	1
	Signifikans (2-sidig)	,002	
	N	113	119

** . Korrelationen är signifikant på 99 %-nivån (tvåsidigt konfidensintervall).

Tabell 8

Korrelation

		Ekonomiskfrihet	Genomsnittlig tillväxt
Ekonomisk frihet	Pearson Korrelation	1	,190*
	Signifikans (2-sidig)		,044
	N	113	113
Genomsnittlig tillväxt	Pearson Korrelation	,190*	1
	Signifikans (2-sidig)	,044	
	N	113	119

*. Korrelationen är signifikant på 95 %-nivån (tvåsidigt konfidensintervall)

Tabell 9

Korrelation tillväxt och bistånd vid låg ekonomisk frihet

		Genomsnittlig tillväxt	Genomsnittligt bistånd
Genomsnittlig tillväxt	Pearson Korrelation	1	-,380*
	Sig. (2-sidig)		,027
	N	34	34
Genomsnittligt bistånd	Pearson Korrelation	-,380*	1
	Sig. (2-sidig)	,027	
	N	34	34

*. Korrelationen är signifikant på 95 %-nivån (2-sidig)

Tabell 10 Korrelation länder med medelhög ekonomisk frihet

		Genomsnittlig tillväxt	Genomsnittligt bistånd
Genomsnittlig tillväxt	Pearson Korrelation	1	-,054
	Sig. (2-sidig)		,743
	N	40	40
Genomsnittligt bistånd	Pearson Korrelation	-,054	1
	Sig. (2-sidig)	,743	
	N	40	40

Tabell 11 Korrelation länder med hög ekonomisk frihet

		Genomsnittlig tillväxt	Genomsnittligt bistånd
Genomsnittlig tillväxt	Pearson Korrelation	1	,211
	Sig. (2-sidig)		,197
	N	39	39
Genomsnittligt bistånd	Pearson Korrelation	,211	1
	Sig. (2-sidig)	,197	
	N	39	39

Tabell 12 Korrelation

		Exportandel	Genomsnittlig tillväxt	Genomsnittligt bistånd
Exportandel	Pearson Korrelation	1	,174	-,262**
	Sig. (2-sidig)		,064	,005
	N	115	115	115
Genomsnittlig tillväxt	Pearson Korrelation	,174	1	-,210*
	Sig. (2-sidig)	,064		,022
	N	115	119	119
Genomsnittligt bistånd	Pearson Korrelation	-,262**	-,210*	1
	Sig. (2-sidig)	,005	,022	
	N	115	119	119

** . Korrelationen är signifikant på 99 %-nivån (2-sidig)

* . Korrelationen är signifikant på 95 %-nivån (2-sidig)

Tabell 13 Korrelation för länder med liten exportsektor

		Genomsnittlig tillväxt	Genomsnittligt bistånd
Genomsnittlig tillväxt	Pearson Korrelation	1	-,238
	Sig. (2-sidig)		,140
	N	40	40
Genomsnittligt bistånd	Pearson Korrelation	-,238	1
	Sig. (2-sidig)	,140	
	N	40	40

Tabell 14 Korrelation för länder med medelstor exportsektor

		Genomsnittlig tillväxt	Genomsnittligt bistånd
Genomsnittlig tillväxt	Pearson Korrelation	1	-,220
	Sig. (2-sidig)		,190
	N	37	37
Genomsnittligt bistånd	Pearson Korrelation	-,220	1
	Sig. (2-sidig)	,190	
	N	37	37

Tabell 15 Korrelation för länder med stor exportsektor

		Genomsnittlig tillväxt	Genomsnittligt bistånd
Genomsnittlig tillväxt	Pearson Korrelation	1	-,033
	Sig. (2-sidig)		,846
	N	38	38
Genomsnittligt bistånd	Pearson Korrelation	-,033	1
	Sig. (2-sidig)	,846	
	N	38	38

Diagram 2

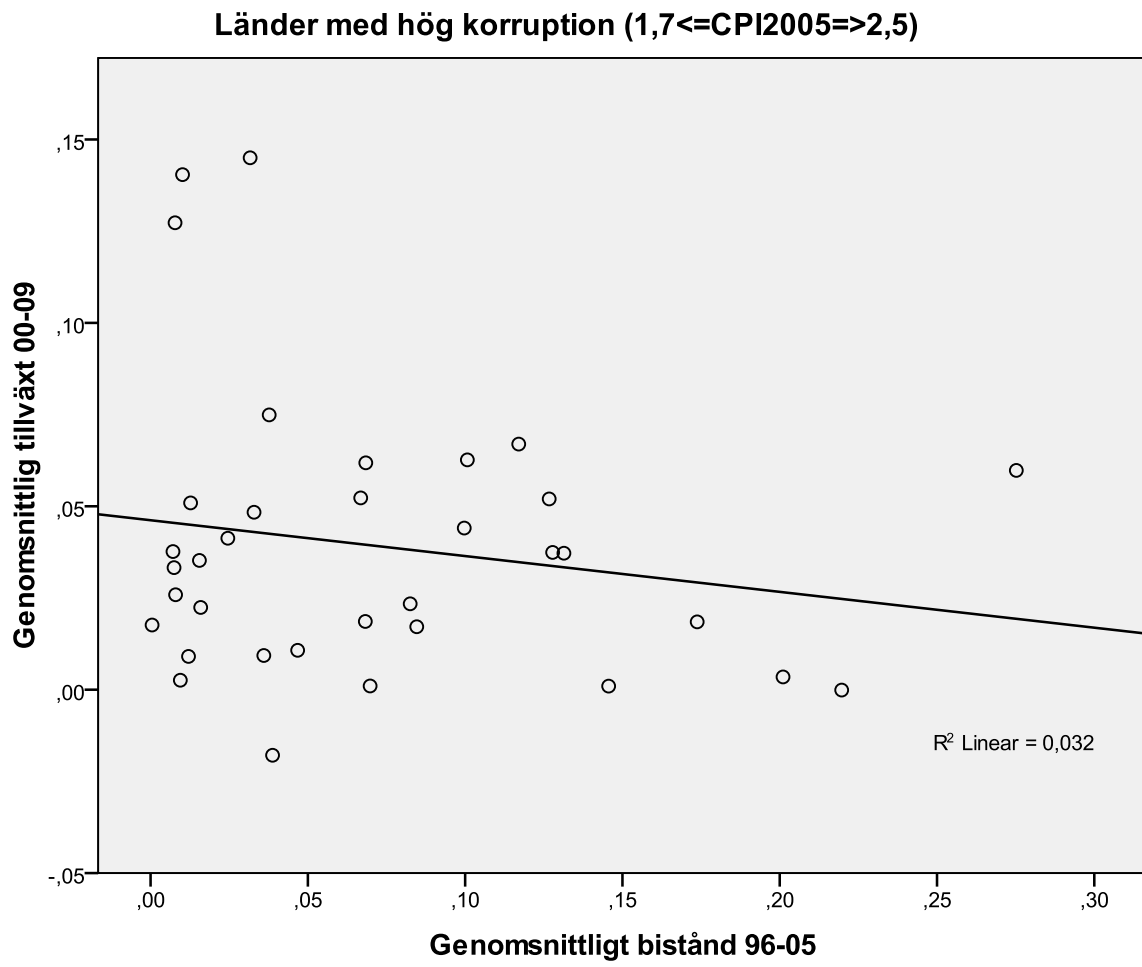

Diagram 3

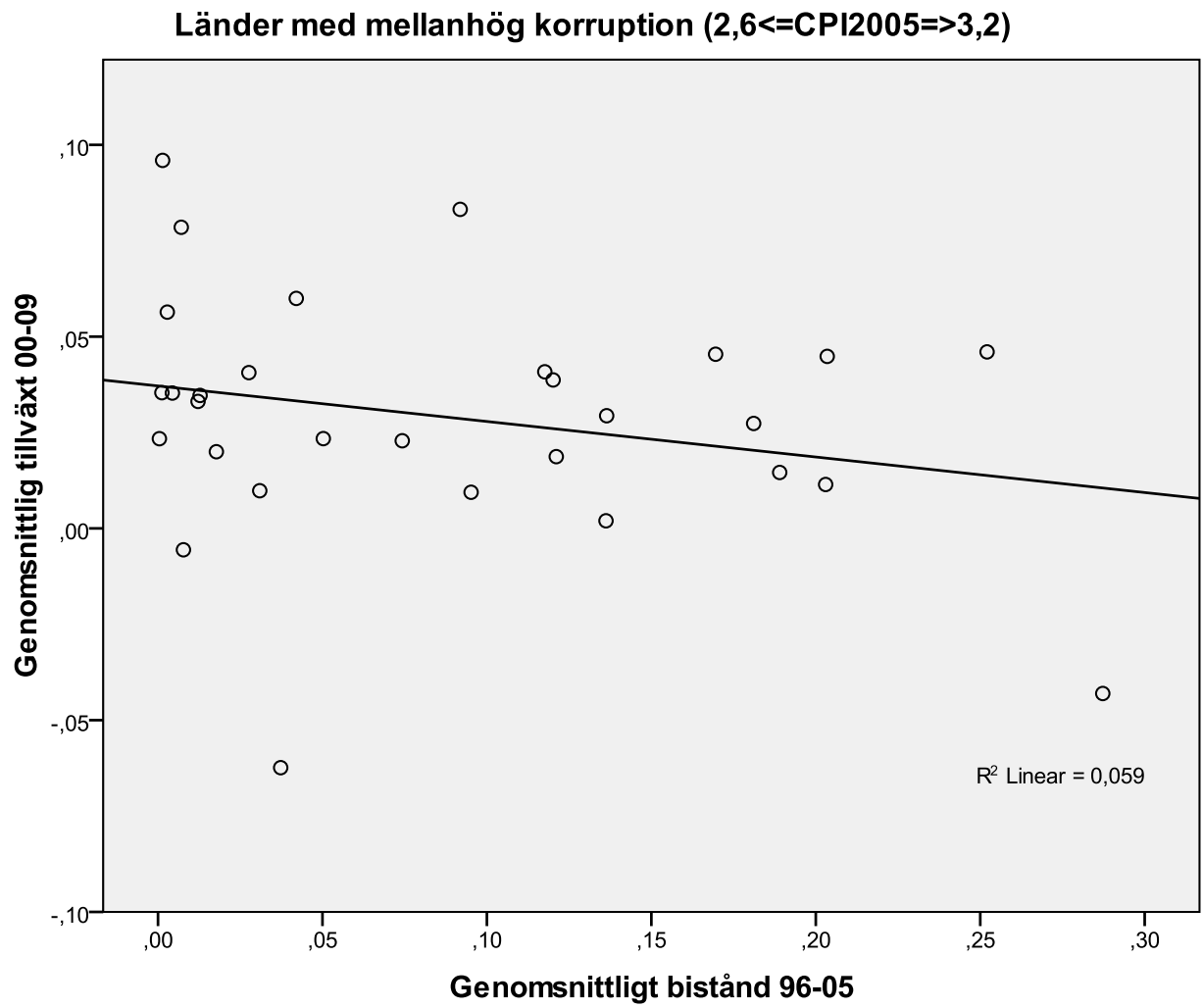

Diagram 4

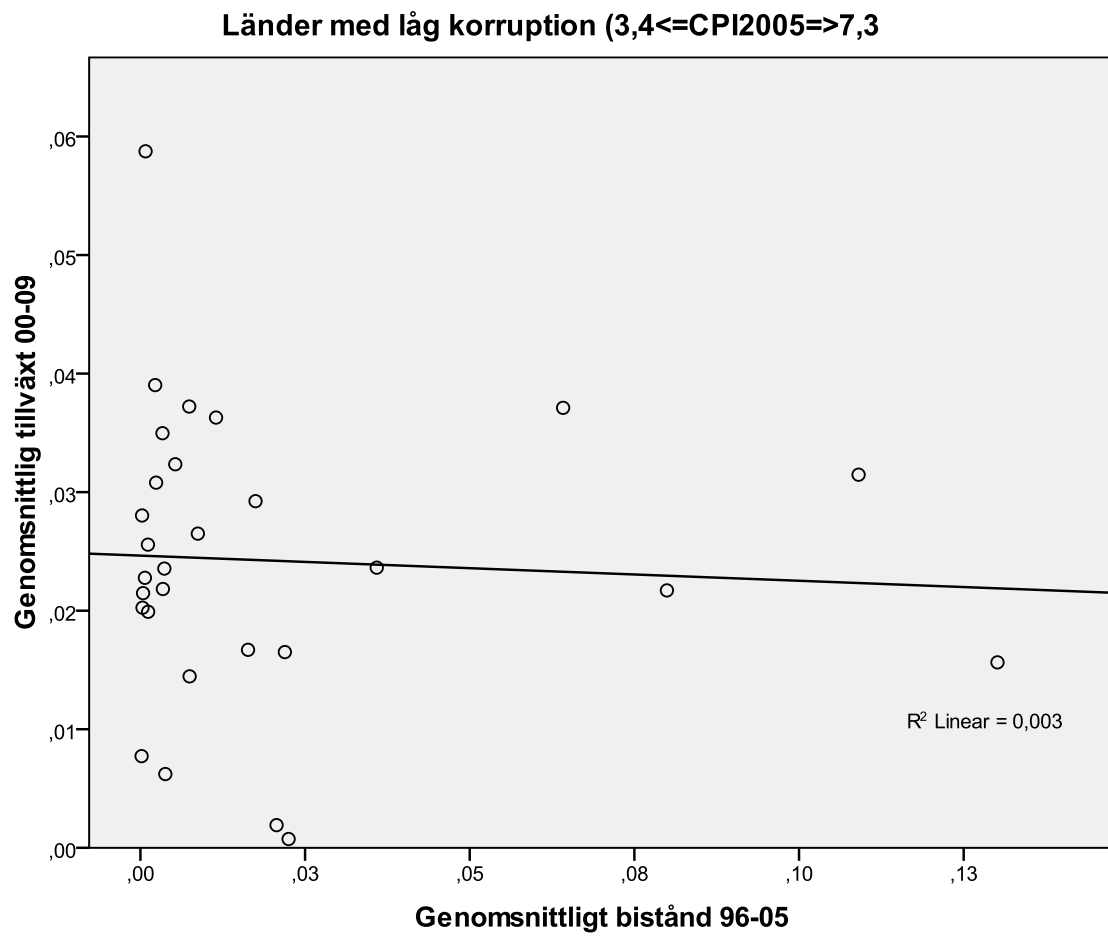

Diagram 5

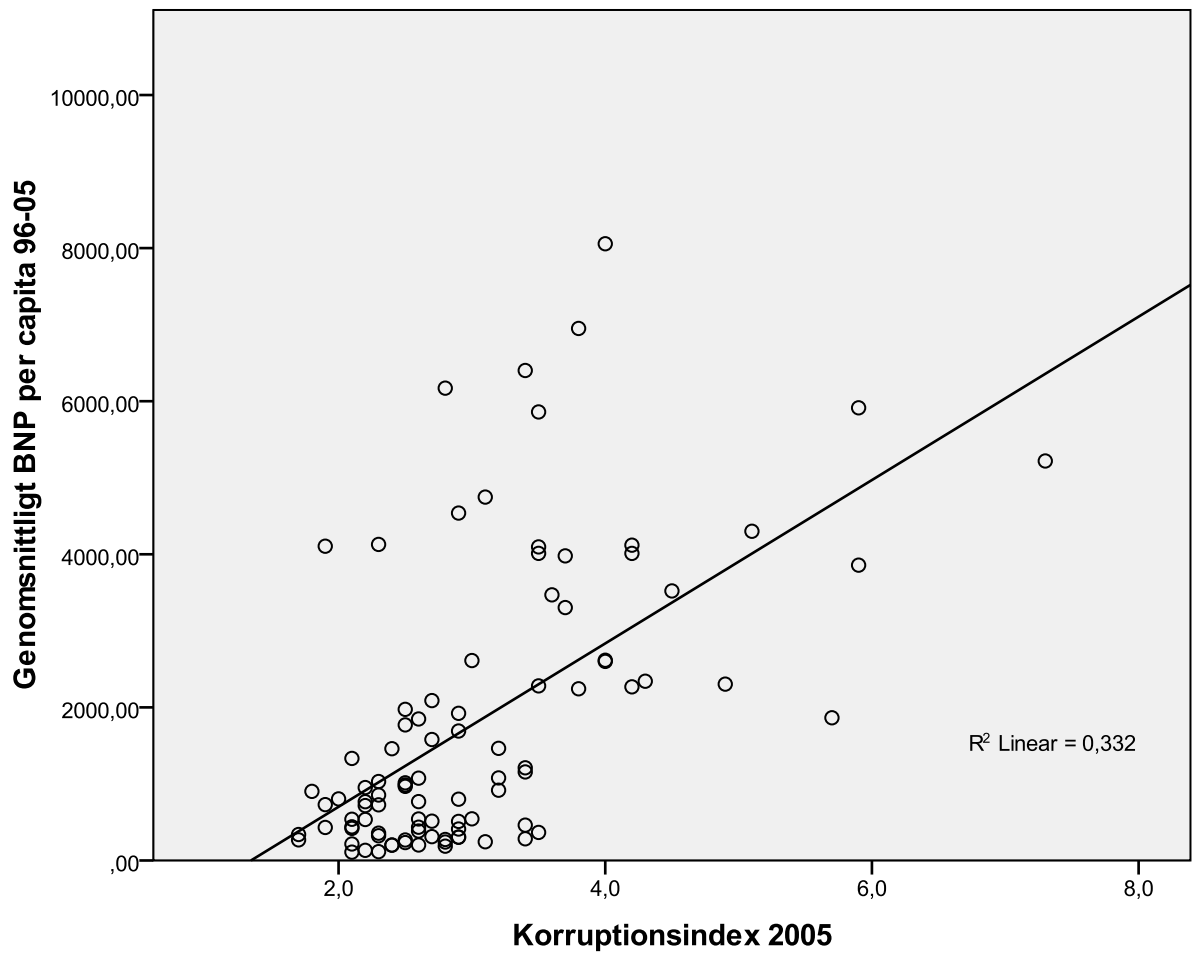

Diagram 6

Länder med låg ekonomisk frihet (Index 22,1 - 52)

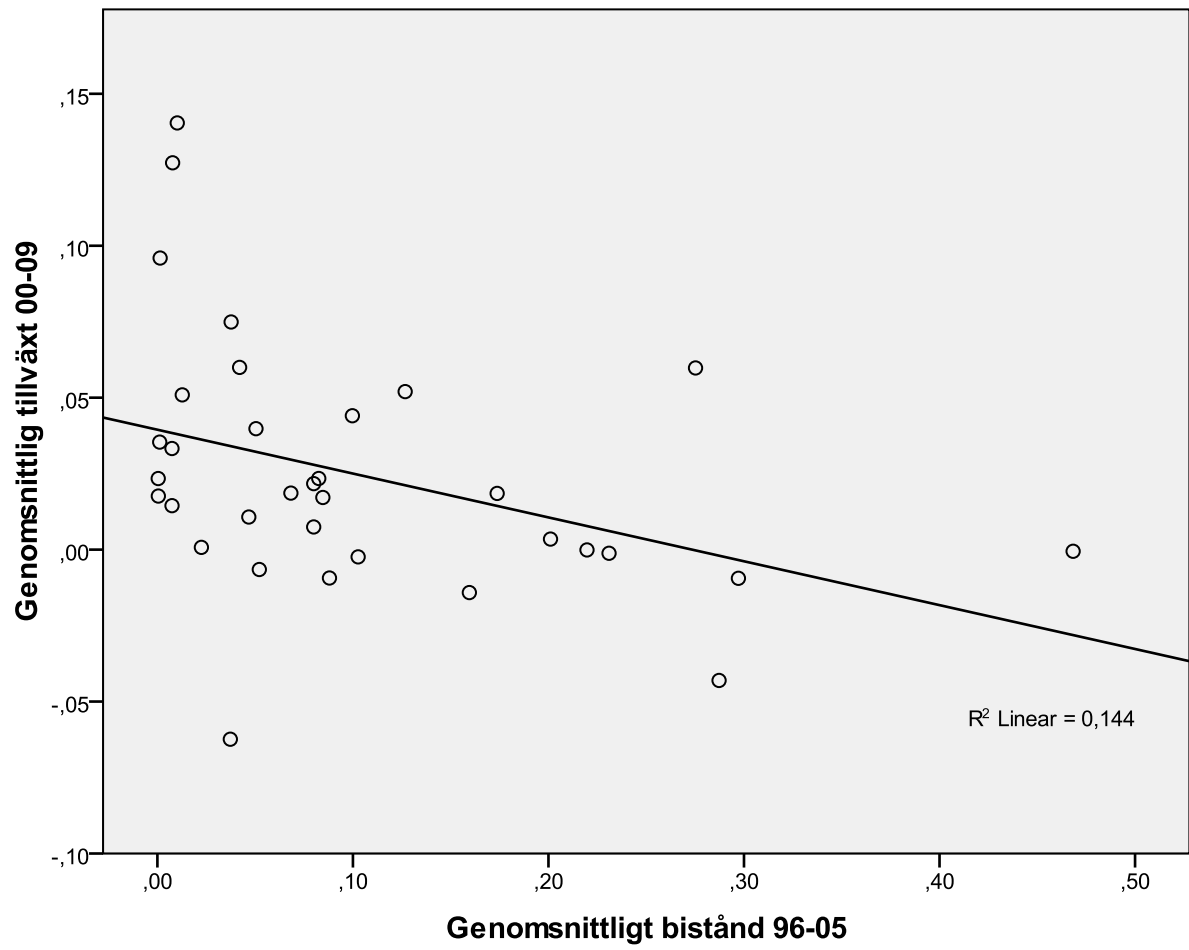

Diagram 7

Länder med medelhög ekonomisk frihet (Index 52,1-60)

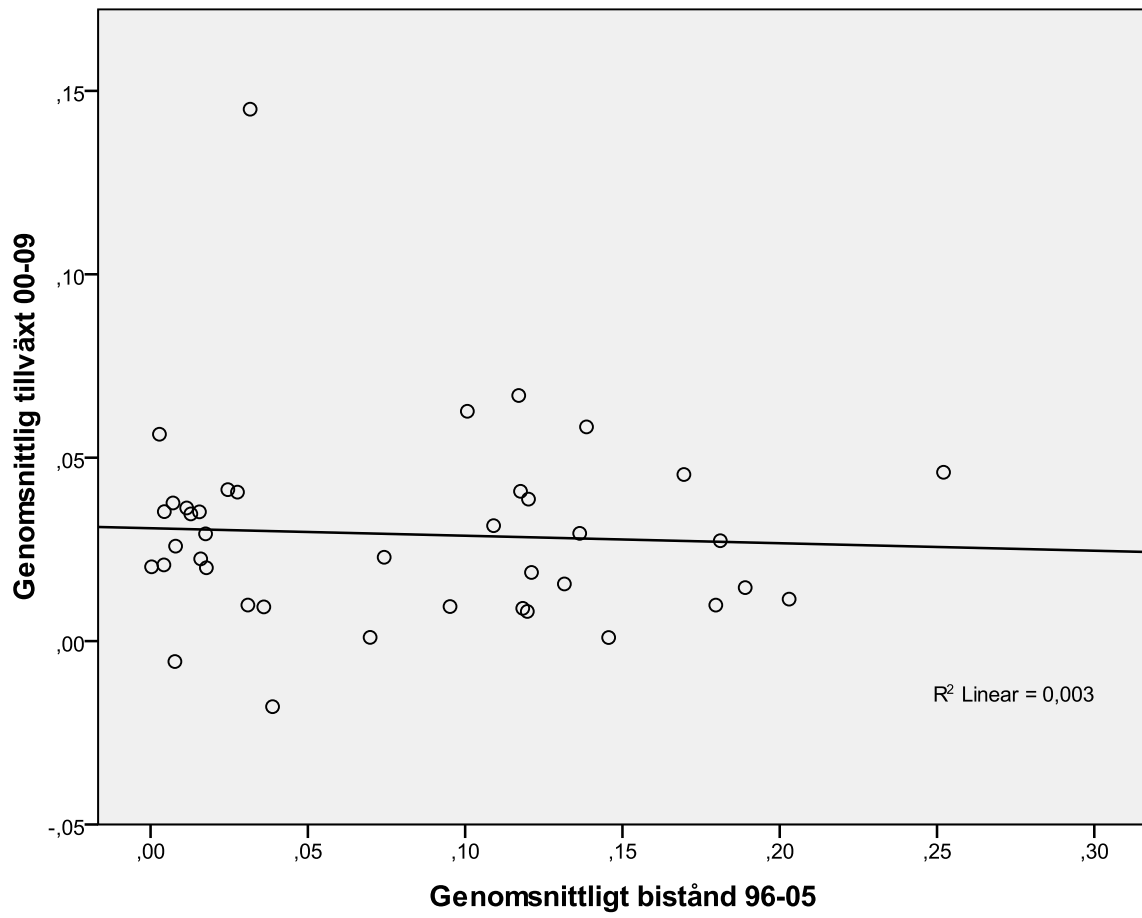

Diagram 8

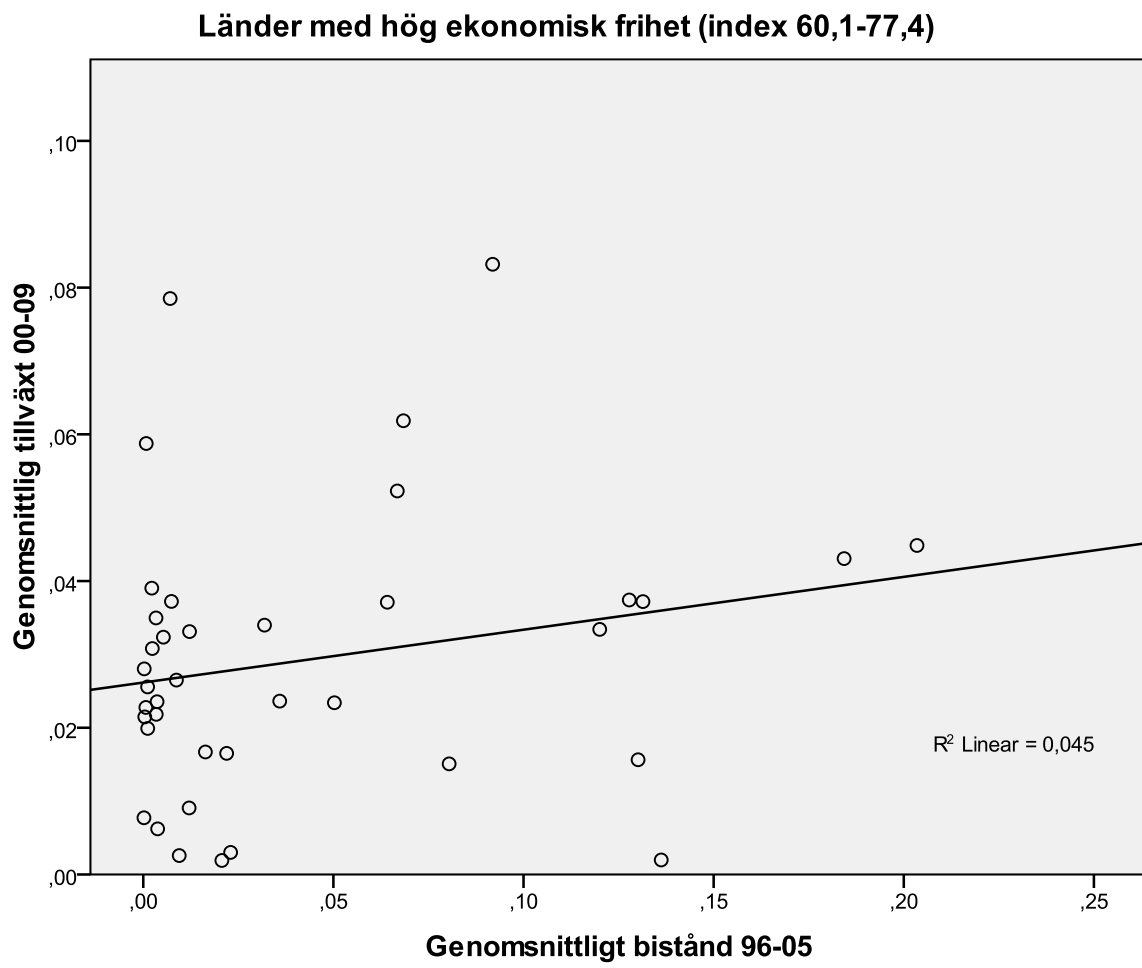

Diagram 9

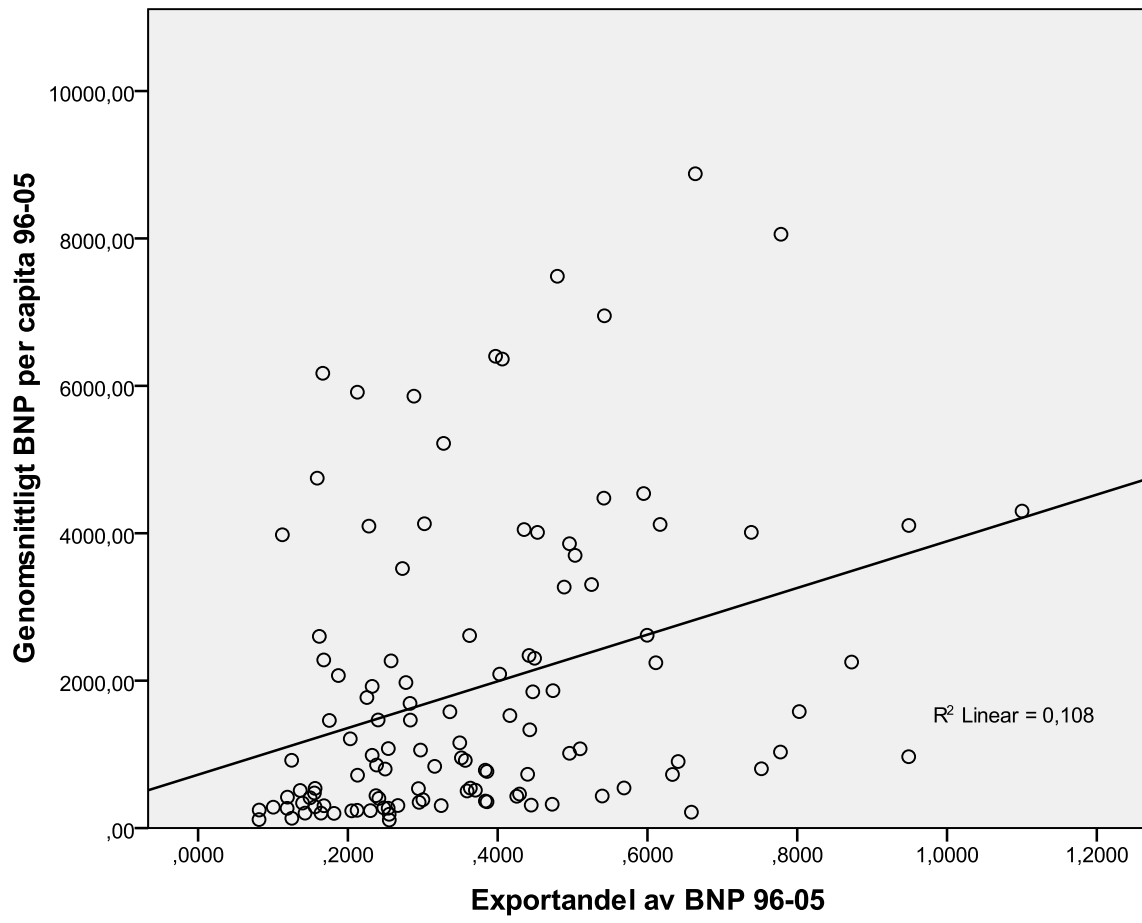

Diagram 10

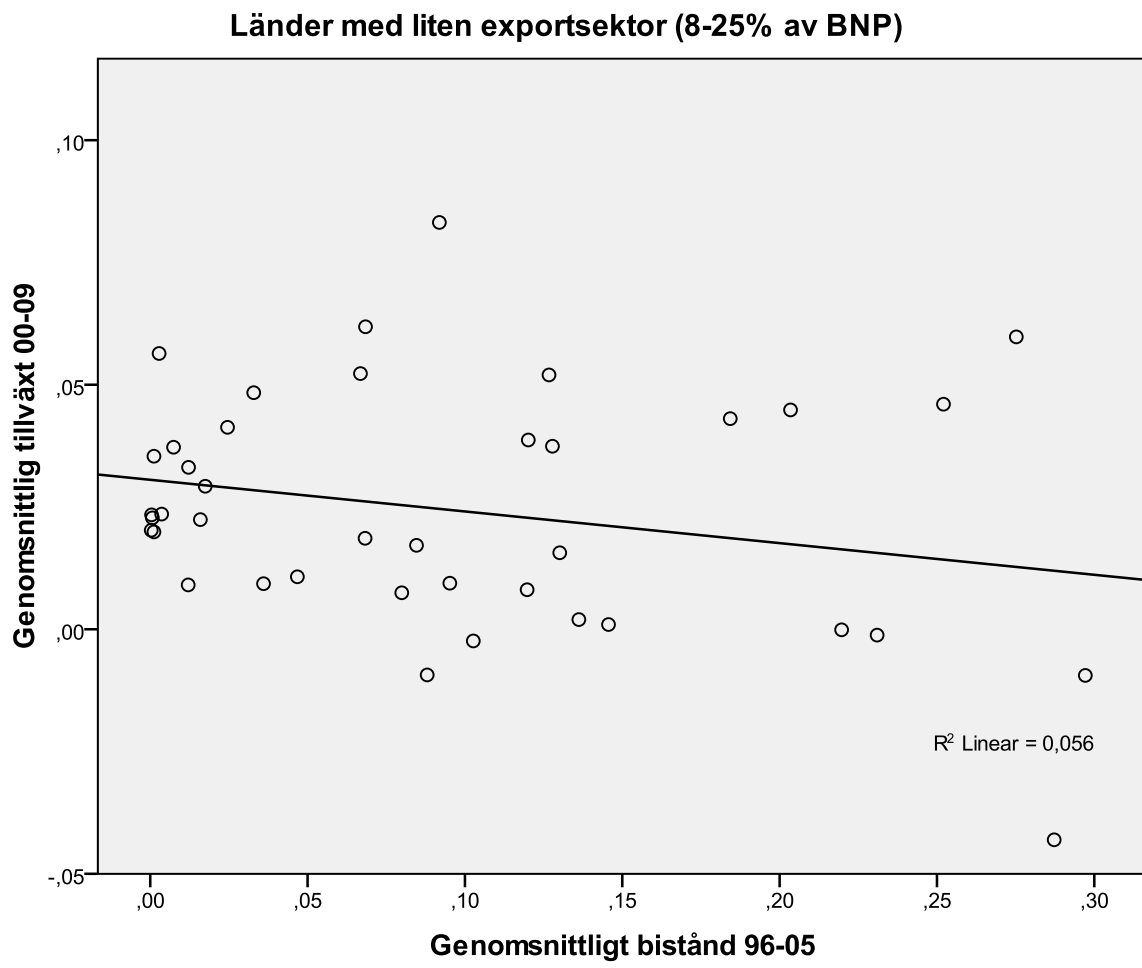

Diagram 11

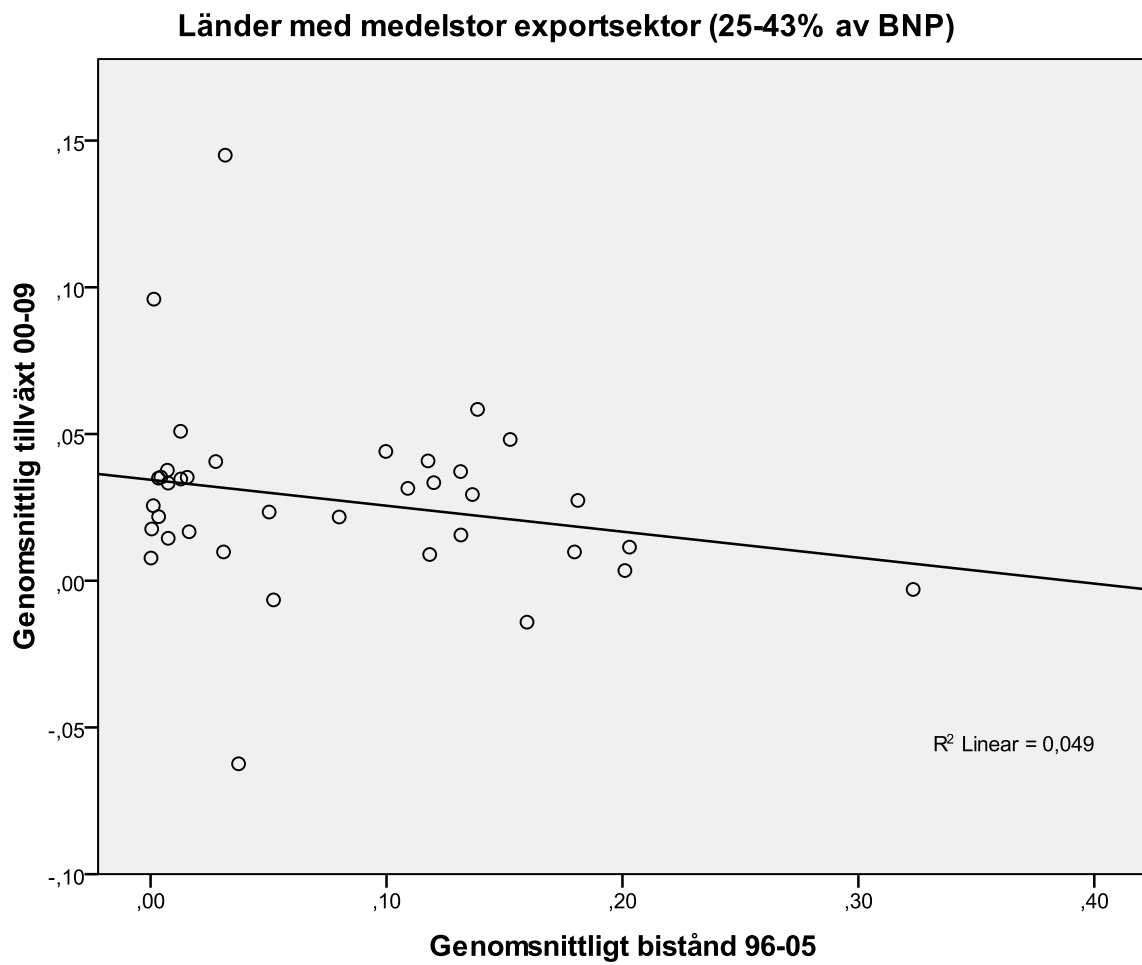
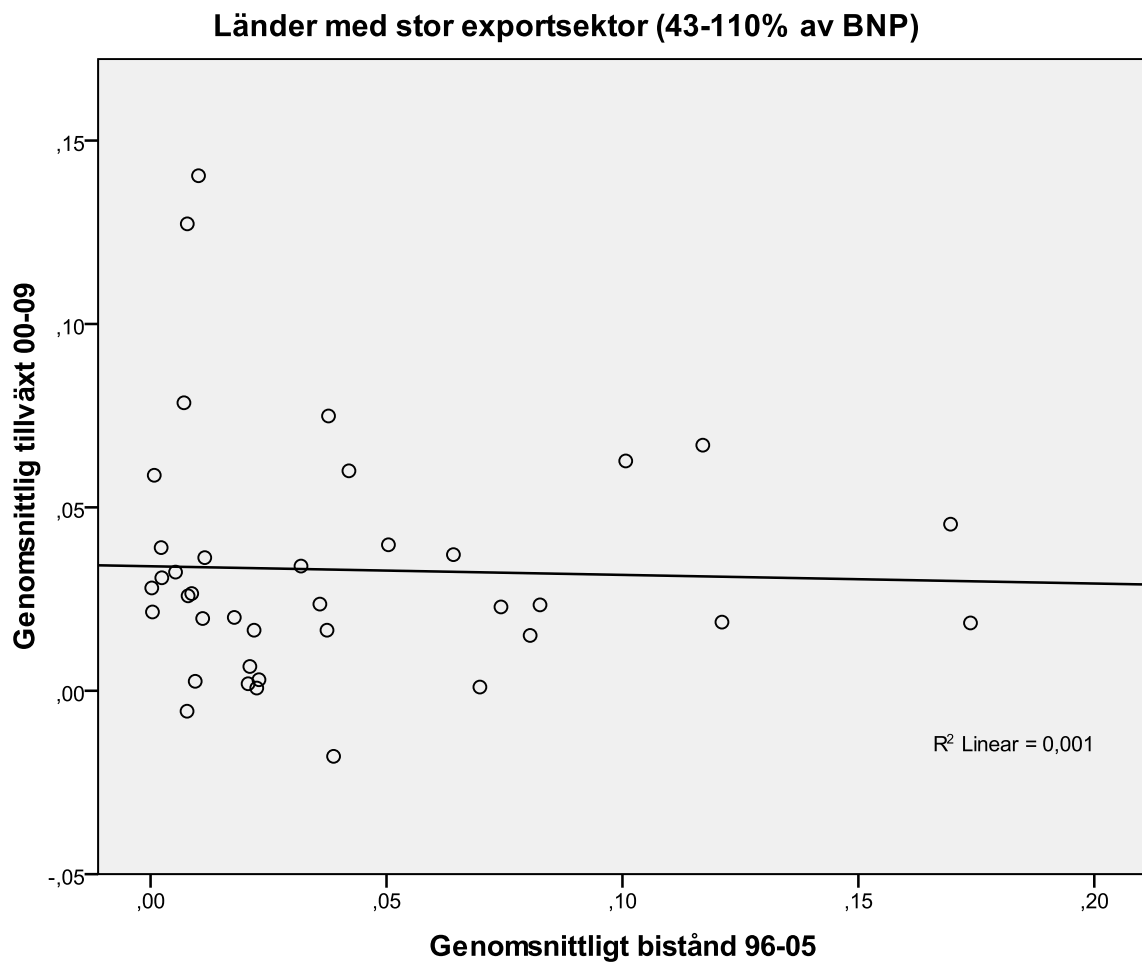

Diagram 12

DATASET	GT	GB	GBNP	CPI	E	EF
Albania	5,2%	6,7%	1460	2,4	17,5%	64
Algeria	2,1%	0,4%	1979			52,4
Angola	7,5%	3,8%	805	2,0	75,2%	46,2
Antigua and Barbuda	2,0%	1,1%	8878		66,4%	
Argentina	2,3%	0,0%	6171	2,8	16,7%	51,7
Armenia	8,3%	9,2%	801	2,9	25,0%	69,7
Azerbaijan	14,5%	3,2%	768	2,2	38,6%	59,7
Bangladesh	4,1%	2,5%	339	1,7	14,0%	53
Belize	1,7%	2,2%	3304	3,7	52,5%	63,8
Benin	0,9%	9,5%	411	2,9	15,0%	56
Bhutan	5,8%	13,9%	837		31,6%	57,6
Bolivia	1,7%	8,5%	987	2,5	23,2%	50
Bosnia and Herzegovina	4,1%	11,8%	1691	2,9	28,3%	57,5
Botswana	2,7%	0,9%	3858	5,9	49,6%	68,8
Brazil	2,0%	0,0%	3979	3,7	11,3%	56,3
Burkina Faso	1,6%	13,0%	283	3,4	10,0%	60,6
Burundi	0,0%	22,0%	115	2,3	8,1%	49,6
Cambodia	6,3%	10,1%	323	2,3	47,3%	57,9
Cameroon	1,1%	4,7%	717	2,2	21,3%	51,8
Cape Verde	4,3%	18,4%	1467		24,0%	64,6
Central African Republic	-0,9%	8,8%	289		15,6%	49,3
Chad	4,4%	10,0%	269	1,7	25,4%	45,3
Chile	2,6%	0,1%	5219	7,3	32,8%	77,4
China	9,6%	0,1%	1078	3,2	25,4%	52
Colombia	2,4%	0,4%	2601	4,0	16,2%	68
Comoros	-0,2%	10,3%	476		15,5%	43,8
Congo, Dem. Rep.	0,3%	20,1%	109	2,1	25,5%	40,7
Congo, Rep.	2,3%	8,3%	1031	2,3	77,8%	43,6
Costa Rica	2,1%	0,0%	4012	4,2	45,3%	67,3
Cote d'Ivoire	-1,8%	3,9%	730	1,9	44,0%	55,4
Croatia	3,5%	0,3%	6401	3,4	39,7%	61,1
Djibouti	1,6%	13,2%	785		38,4%	54,5
Dominica	1,5%	8,0%	3700		50,3%	63,3
Dominican Republic	3,5%	0,4%	2612	3,0	36,3%	60
Ecuador	3,3%	0,7%	1974	2,5	27,8%	47,1
Egypt, Arab Rep.	2,9%	1,7%	1211	3,4	20,3%	59,1
El Salvador	1,7%	1,6%	2268	4,2	25,8%	68,8
Equatorial Guinea	14,0%	1,0%	4106	1,9	94,9%	47,5
Eritrea	-4,3%	28,7%	202	2,6	14,3%	36,7
Ethiopia	5,2%	12,7%	133	2,2	12,5%	50,5
Fiji	0,2%	2,1%	2616	4,0	60,0%	60,4
Gabon	-0,6%	0,8%	4538	2,9	59,5%	56,7
Gambia, The	1,9%	12,1%	311	2,7	44,5%	57,4
Georgia	6,2%	6,8%	855	2,3	23,8%	70,4
Ghana	3,1%	10,9%	366	3,5	38,4%	59,4

Grenada	1,7%	3,7%	4050		43,5%	
Guatemala	0,9%	1,2%	1771	2,5	22,5%	61,9
Guinea	0,7%	8,0%	402		24,1%	51,7
Guinea-Bissau	-0,9%	29,7%	236		23,0%	46,5
Guyana	1,8%	17,4%	968	2,5	94,9%	49,4
Honduras	2,3%	7,4%	1075	2,6	51,0%	58,6
India	5,6%	0,3%	510	2,9	13,6%	54,6
Indonesia	3,8%	0,7%	953	2,2	35,2%	56
Iran, Islamic Rep.	3,5%	0,1%	1922	2,9	23,2%	42,1
Jamaica	0,6%	0,4%	3470	3,6		65,7
Jordan	3,7%	6,4%	1864	5,7	47,4%	68,9
Kazakhstan	7,9%	0,7%	1849	2,6	44,7%	62,1
Kenya	0,9%	3,6%	440	2,1	23,8%	57,4
Kiribati	-0,1%	23,1%	919		12,5%	44,8
Kyrgyz Republic	3,7%	13,1%	357	2,3	38,6%	61,1
Lao PDR	4,8%	15,2%	349		29,5%	
Lebanon	3,3%	1,2%	4747	3,1	15,9%	60,1
Lesotho	2,2%	8,0%	462	3,4	42,9%	47,5
Macedonia, FYR	2,3%	5,0%	2089	2,7	40,3%	66
Madagascar	0,2%	13,6%	274	2,8	24,8%	61,2
Malawi	1,1%	20,3%	187	2,8	25,5%	55,8
Malaysia	2,8%	0,0%	4301	5,1	110,0%	66,3
Maldives	4,0%	5,0%	2252		87,3%	48,3
Mali	2,9%	13,6%	306	2,9	26,7%	56,3
Mauritania	1,0%	18,0%	503		35,9%	52,1
Mauritius	3,2%	0,5%	4119	4,2	61,7%	76,2
Mexico	0,8%	0,0%	5860	3,5	28,8%	67,8
Micronesia, Fed. Sts.	-0,1%	46,8%	2087			50,3
Mongolia	4,5%	17,0%	544	3,0	56,9%	59,5
Morocco	3,5%	1,3%	1465	3,2	28,3%	59,6
Mozambique	4,6%	25,2%	241	2,8	21,2%	56,8
Namibia	2,4%	3,6%	2342	4,3	44,2%	62,7
Nepal	1,9%	6,8%	234	2,5	20,5%	50,1
Nicaragua	1,5%	18,9%	769	2,6		58,8
Niger	0,1%	14,6%	203	2,4	16,4%	54,3
Nigeria	3,5%	1,6%	431	1,9	42,6%	56,7
Pakistan	2,2%	1,6%	539	2,1	15,6%	55,1
Palau	-0,3%	32,3%	6363		40,6%	
Panama	3,9%	0,2%	4012	3,5	73,9%	64,9
Papua New Guinea	0,1%	7,0%	727	2,3	63,3%	52,6
Paraguay	0,3%	0,9%	1333	2,1	44,3%	62,3
Peru	3,7%	0,7%	2281	3,5	16,8%	68,6
Philippines	2,6%	0,8%	1015	2,5	49,6%	56,2
Rwanda	4,5%	20,3%	245	3,1	8,2%	62,7
Samoa	3,3%	12,0%	1578		33,6%	60,6
Seychelles	0,1%	2,3%	8057	4,0	77,8%	51,2

Sierra Leone	6,0%	27,5%	199	2,4	18,2%	49,6
Solomon Islands	-1,4%	16,0%	1058		29,7%	45,9
South Africa	2,2%	0,3%	3521	4,5	27,3%	62,7
Sri Lanka	4,1%	2,8%	918	3,2	35,7%	57,1
St. Kitts and Nevis	0,7%	2,1%	7487		48,0%	
St. Lucia	0,3%	2,3%	4476		54,2%	70,8
St. Vincent and the Grenadines	3,4%	3,2%	3269		48,9%	66,9
Sudan	4,8%	3,3%	419	2,1	11,9%	
Swaziland	2,0%	1,8%	1580	2,7	80,3%	59,1
Syrian Arab Republic	1,4%	0,7%	1157	3,4	34,9%	51,3
Tajikistan	6,7%	11,7%	216	2,1	65,9%	53,5
Tanzania	3,9%	12,0%	303	2,9	16,8%	57
Thailand	3,1%	0,2%	2243	3,8	61,1%	64,7
Togo	-0,7%	5,2%	305		32,5%	49,1
Tonga	0,8%	12,0%	2069		18,7%	55,8
Trinidad and Tobago	5,9%	0,1%	6950	3,8	54,3%	66,5
Tunisia	3,6%	1,1%	2304	4,9	44,9%	58,5
Turkey	2,3%	0,1%	4097	3,5	22,8%	64,2
Turkmenistan	12,7%	0,8%	903	1,8	64,1%	43,6
Uganda	3,7%	12,8%	268	2,5	11,9%	61,7
Uruguay	2,0%	0,1%	5914	5,9	21,3%	70
Uzbekistan	5,1%	1,3%	535	2,2	29,4%	45,8
Vanuatu	0,9%	11,8%	1526		41,6%	56,7
Venezuela, RB	1,8%	0,0%	4129	2,3	30,2%	37,6
Vietnam	6,0%	4,2%	435	2,6	54,0%	51,6
Yemen, Rep.	1,0%	3,1%	514	2,7	37,0%	54,2
Zambia	2,7%	18,1%	385	2,6	30,0%	59,7
Zimbabwe	-6,2%	3,7%	542	2,6	36,4%	22,1

GT: Genomsnittlig tillväxt 2000-2009

GB: Genomsnittligt bistånd 1996-2005

GBNP: Genomsnittlig BNP per capita 1996-2005

CPI: Korruptionsindex 2005

E: Export som procent av BNP 1996-2005

EF: Ekonomisk frihet 2011